

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ESG

του

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΩΣΤΗ

Επιβλέπων καθηγητής: Οδυσσέας Παυλάτος

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος
στη Λογιστική και Χρηματοοικονομική

Οκτώβριος, 2025

Ευχαριστίες

Πριν από την έναρξη της παρούσας εργασίας, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες προς όλους τους καθηγητές του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Λογιστική και Χρηματοοικονομική του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, για τις γνώσεις, τις κατευθύνσεις και τα πολύτιμα μαθήματα που μου προσέφεραν.

Ιδιαίτερα θα ήθελα να εκφράσω την ειλικρινή μου ευγνωμοσύνη προς τον κύριο Οδυσσέα Παυλάτο, Επίκουρο Καθηγητή του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, επιβλέποντα της διπλωματικής μου εργασίας, για τη συνεχή καθοδήγηση, τη διαρκή διαθεσιμότητα και την ουσιαστική υποστήριξη που μου παρείχε σε κάθε στάδιο της εκπόνησης της παρούσας μελέτης.

Αφιερώσεις

Η διπλωματική εργασία που ξεκινά είναι αφιερωμένη στους γονείς μου και την οικογένειά μου που στάθηκε δίπλα μου όλο αυτόν τον καιρό!

Περίληψη

Ο εσωτερικός έλεγχος αφορά μία ανεξάρτητη δραστηριότητα που οφείλει να δρα αντικειμενικά παρέχοντας ασφάλεια, ανεξαρτησία και έναν συμβουλευτικό ρόλο από όποιον οργανισμό ή επιχείρηση και να υλοποιείται. Ο βασικός ρόλος του εσωτερικού ελέγχου είναι η ανεξάρτητη αξιολόγηση ενός πλήθους διαδικασιών προκειμένου να πληρούνται βασικές συνθήκες. Όταν μάλιστα, ο εσωτερικός έλεγχος λαμβάνει υπόψη του τα κριτήρια ESG που αφορούν τα Περιβαλλοντικά, τα Κοινωνικά και τα κριτήρια Διακυβέρνησης μίας επιχείρησης ή ενός οργανισμού, τότε ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου είναι ακόμη πιο ισχυρός ως προς τη διαφάνεια και την αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων σε έναν οργανισμό. Η έρευνα που υλοποιήθηκε για τη διπλωματική εργασία που ξεκινά προχωρά σε διερεύνηση των συνθηκών του εσωτερικού ελέγχου και όλα όσα αυτός συνεπάγεται. Παράλληλα, αναφέρεται στην έρευνα της παρούσας διπλωματικής εργασίας ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στη βιωσιμότητα των Περιβαλλοντικών και των Κοινωνικών κριτηρίων καθώς και των κριτηρίων Διακυβέρνησης (ESG). Συμπερασματικά, η διπλωματική εργασία που ξεκινά αναλύει τη σημασία του εσωτερικού ελέγχου ως προς τη βιώσιμη ανάπτυξη σε τομείς του περιβάλλοντος, της κοινωνίας και της διακυβέρνησης.

Λέξεις – κλειδιά

εσωτερικός έλεγχος, ελεγκτική, βιωσιμότητα, βιώσιμη ανάπτυξη, κριτήρια ESG

Abstract

Internal auditing constitutes an independent and objective activity that provides assurance, impartiality and advisory support within any organization or enterprise in which it is implemented. Its primary role is to independently assess a wide range of processes to ensure that essential conditions and standards are met. Furthermore, when internal auditing incorporates ESG criteria – namely Environmental, Social, and Governance factors – it gains an even more significant role in enhancing transparency and ensuring the effective management of organizational risks.

The research conducted for this dissertation investigates the framework and practices of internal auditing and their broader implications. In particular, it explores the contribution of internal auditing to the sustainability of Environmental, Social, and Governance (ESG) criteria. Overall, this study highlights the pivotal role of internal auditing in promoting sustainable development across the environmental, social, and governance dimensions.

Keywords

Internal audit, auditing, sustainability, sustainable development, ESG criteria

Πίνακας περιεχομένων

Ευχαριστίες	i
Αφιερώσεις.....	ii
Περίληψη	iii
Λέξεις – κλειδιά.....	iii
Abstract	iv
Keywords	iv
Κατάλογος Διαγραμμάτων και Πινάκων	vi
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1.1 – Εισαγωγή	1
1.2 – Ο σκοπός της εργασίας.....	4
1.3 – Ερευνητικά ερωτήματα.....	4
1.4 – Η δομή εργασίας	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	7
ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	7
2.1 – Μεθοδολογία.....	7
2.1.1 – Επιλογή δεδομένων	10
2.1.2 – Ανάλυση των δεδομένων	12
2.2 – Κειμενομετρική ανάλυση (Textometry analysis)	13
2.3 – Κατηγοριοποίηση (Clustering).....	18
2.3.1 – Κατηγορία 1 (Cluster 1) / Διαδικασία Εσωτερικού ελέγχου, αξία και ο ρόλος του	21
2.3.2 – Κατηγορία 2 (Cluster 2) / Ιδιαιτερότητες και αξίες της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) και τα κριτήρια ESG	35
2.3.3 – Κατηγορία 3 (Cluster 3) / Ρόλος εσωτερικού ελέγχου, βιωσιμότητα επιχειρήσεων και οργανισμών και τα κριτήρια ESG.....	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	52
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	52
3.1 – Απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα	52
3.1.1 – Πρώτο ερευνητικό ερώτημα	52
3.1.2 – Δεύτερο ερευνητικό ερώτημα.....	53

3.1.3 – Τρίτο ερευνητικό ερώτημα.....	55
3.1.4 – Τέταρτο ερευνητικό ερώτημα.....	55
3.2 – Συμπεράσματα.....	56
3.3 – Περιορισμοί	59
3.4 – Προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	59
Βιβλιογραφικές Παραπομπές	62

Κατάλογος Διαγραμμάτων και Πινάκων

<i>Πίνακας 1 – Στοιχεία που συνέβαλαν στην αναζήτηση άρθρων.....</i>	11
<i>Πίνακας 2 – Είδη μελετών που αξιοποιήθηκαν.....</i>	15
<i>Πίνακας 3 – Συχνότητα άρθρων σε κάθε πηγή.....</i>	16
<i>Πίνακας 4 - Συνολική παρουσίαση κατηγοριών (Clusters) και άρθρων που ενσωματώνονται σε κάθε κατηγορία</i>	20
<i>Πίνακας 5 - Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση Κατηγορίας 1</i>	22
<i>Πίνακας 6 - Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση Κατηγορίας 2</i>	36
<i>Πίνακας 7 - Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση Κατηγορίας 3</i>	46
<i>Διάγραμμα 1 – Διαδικασία αναζήτησης άρθρων και τελικά αποτελέσματα</i>	12
<i>Διάγραμμα 2 – Επιλογή κι ανάλυση άρθρων για τη Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση</i>	13
<i>Διάγραμμα 3 – Είδη ερευνών που συμπεριλήφθηκαν</i>	15

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 – Εισαγωγή

Η σύγχρονη εποχή συνοδεύεται από ένα σύνολο δυσκολιών ως προς τη λειτουργία κάθε οικονομικής οντότητας συγκριτικά με το παρελθόν. Όπως μπορεί να αποδείξει η οικονομική θεωρία, ο άμεσος και κυριότερος στόχος κάθε επιχείρησης ή οργανισμού που επιθυμεί την επιτυχία και την εξασφάλιση της βιωσιμότητάς του είναι η μεγιστοποίηση των κερδών του. Ωστόσο, για να μπορέσει μία επιχείρηση ή ένας οργανισμός στη σύγχρονη εποχή να καταστούν βιώσιμοι, δεν αρκούν αποκλειστικά και μόνο τα επιτυχημένα οικονομικά αποτελέσματα και η μεγιστοποίηση των κερδών τους (Floreana and Burca, 2024).

Στη σύγχρονη κι έντονα ανταγωνιστική εποχή κάθε οικονομική μονάδα που επιθυμεί να συνεχίσει επιτυχώς τη λειτουργία της, είναι απαραίτητο να διασφαλίσει ότι μπορεί να εκπληρώσει με επιτυχία ένα σύνολο ενεργειών που σχετίζονται με το εξωτερικό της περιβάλλον. Ουσιαστικά, οι σύγχρονες επιχειρήσεις και οργανισμοί πρέπει να είναι βέβαιοι ότι είναι σε θέση να ανταπεξέλθουν ως προς τις υποχρεώσεις τους απέναντι στην κοινωνία αλλά και τους περιβαλλοντικούς πόρους (Floreana and Burca, 2024).

Αυτός είναι ο ρόλος της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) των επιχειρήσεων, της οποίας το θεωρητικό πλαίσιο έχει εδώ και αρκετά έτη αναπτυχθεί. Επιπλέον, εκτός από τις ευθύνες της απέναντι στην κοινωνία και τους περιβαλλοντικούς πόρους, μία επιχείρηση είναι υπεύθυνη ως προς το πλαίσιο που αφορά τη διακυβέρνησή της και τον αντίκτυπο που αυτή έχει προς το εξωτερικό περιβάλλον. Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτό, ότι οι σύγχρονες οικονομικές οντότητες είναι απαραίτητο να επιτελούν μία σειρά λειτουργιών προκειμένου να μπορέσουν να εξασφαλίσουν την επιτυχία και τη βιωσιμότητά τους (Jizi and Thomas, 2025).

Συνεπώς, τίθεται ένα σύνολο διαδικασιών και λειτουργιών που είναι σε θέση να εξασφαλίσει την επιτυχή λειτουργία των οικονομικών μονάδων στη σύγχρονη

εποχή. Στο πλαίσιο αυτό, γίνεται αντιληπτή η μελέτη του ρόλου του εσωτερικού ελέγχου ως προς την εκπλήρωση ορισμένων καθηκόντων που αφορούν επιχειρήσεις και οργανισμούς

Κάθε επιχείρηση, οργανισμός ή οποιαδήποτε οικονομική οντότητα που επιθυμεί να προσθέσει αξία στη λειτουργία της και παράλληλα, να έχει τον έλεγχο των αποτελεσμάτων αυτής, προχωρά στην ανεξάρτητη και αντικειμενική λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου. Ο εσωτερικός έλεγχος υλοποιείται σε έναν οποιοδήποτε οργανισμό με σκοπό να εξασφαλίσει την επάρκειά του (Aldemir and Uysal, 2024).

Συνολικά, ο έλεγχος αυτός αφορά ένα σύνολο διαδικασιών που περιγράφεται από ανεξάρτητες δραστηριότητες που είναι σε θέση να διασφαλίσουν την επιτυχή ολοκλήρωση των απαραίτητων διαδικασιών, καθώς και τη βελτίωση των λειτουργιών σε μία επιχείρηση ή έναν οργανισμό (Aldemir and Uysal, 2024).

Ακόμη περισσότερο, όταν η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου υλοποιείται σε έναν οργανισμό με γνώμονα τα Περιβαλλοντικά και τα Κοινωνικά του κριτήρια, αλλά και τα κριτήρια της Διακυβέρνησης (κριτήρια ESG). Τα κριτήρια αυτά, αφορούν ένα βασικό πλαίσιο που είναι απαραίτητο να πληρείται από την πλευρά κάθε επιχείρησης, οργανισμού ή οικονομικής οντότητας προκειμένου να αξιολογηθεί και να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα και η υπευθυνότητα που τηρεί κάθε επιχείρηση, οργανισμός ή οποιαδήποτε οικονομική οντότητα εξετάζεται κάθε φορά. Πρόκειται, επομένως, για τα κριτήρια που διασφαλίζουν ότι μία επιχείρηση, ένας οργανισμός ή οποιαδήποτε οικονομική μονάδα είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις ευθύνες που της αναλογούν (Suyon, 2023).

Μάλιστα, στο πλαίσιο της σύγχρονης εποχής, όπου σε παγκόσμιο επίπεδο η προσοχή επιχειρήσεων και οργανισμών είναι στραμμένη στη βιώσιμη ανάπτυξη όλων των οικονομικών μονάδων σε συνθήκες που να ανταποκρίνονται στην ανάληψη των ευθυνών της κάθε επιχείρησης, ο εσωτερικός έλεγχος αποκτά ακόμα μεγαλύτερη αξία ως προς τη διασφάλιση των κριτηρίων ESG.

Μεταξύ λοιπόν, των ενεργειών των οποίων την επίτευξη βοηθά ο εσωτερικός έλεγχος μέσα σε μία οικονομική μονάδα, συμπεριλαμβάνεται και η βιωσιμότητά της.

Αυτό επιτυγχάνεται, όταν ο εσωτερικός έλεγχος λαμβάνει υπόψη τις επιδόσεις της οικονομικής μονάδας που κάθε φορά εξετάζεται, ως προς τους ESG στόχους της.

Συνολικά, για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη μίας οποιασδήποτε επιχείρησης ή οργανισμού, δίνεται πάντα ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο που έχει ο εσωτερικός έλεγχος σε ζητήματα που αφορούν το περιβάλλον, την κοινωνία και τη διακυβέρνηση κάθε οικονομικής μονάδας ξεχωριστά.

Συνοπτικά, αυτό που θα περιγράφει στις ενότητες του παρόντος έργου έχει να κάνει με την παραδοχή ότι στη σύγχρονη εποχή, οι επιχειρήσεις δεν πρέπει να μεριμνούν αποκλειστικά και μόνο για τη μεγιστοποίηση των κερδών τους. Ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου βοηθά επιχειρήσεις και οργανισμούς να ολοκληρώνουν επιτυχώς τις λειτουργίες τους για μία σειρά ευθυνών, όπως αυτή των κοινωνικών, των περιβαλλοντικών και των ευθυνών της διακυβέρνησής της (Suyon, 2023).

Οποιαδήποτε οικονομική μονάδα συνδιαλέγεται οικονομικά με το εξωτερικό περιβάλλον, είναι επιθυμητό να είναι σε θέση να αναλάβει την ευθύνη της λειτουργίας της προς το σύνολο του περιβάλλοντος και της κοινωνίας.

Ουσιαστικά, στη διπλωματική εργασία που ξεκινά εξετάζεται ο Εσωτερικός Έλεγχος με βάση τα κριτήρια ESG. Τούτο, θα πει ότι στις ενότητες που θα ακολουθήσουν στο παρόν έργο, μελετάται ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου ως προς τη διασφάλιση της βιωσιμότητας της επιχείρησης και του βαθμού στον οποίο εκπληρώνει τις προϋποθέσεις των κριτηρίων ESG και όλων όσων προβλέπονται για τις ευθύνες της προς το εξωτερικό περιβάλλον (Suyon, 2023).

Συμπερασματικά, το αντικείμενο μελέτης του παρόντος έργου έχει να κάνει με τον τρόπο που ο εσωτερικός έλεγχος σε μία επιχείρηση ή σε έναν οργανισμό μπορεί να συμβάλει στη βιωσιμότητα μίας επιχείρησης μέσα από την αξιολόγηση του περιβαλλοντικού και του κοινωνικού πυλώνα, καθώς και του πυλώνα διακυβέρνησης της. Αποτυπώνεται με τον τρόπο αυτό, ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου ως προς τον έλεγχο των ευθυνών που είναι σε θέση να αναλάβει μία επιχείρηση σχετικά με τον αντίκτυπο της λειτουργίας της προς το εξωτερικό περιβάλλον (Suyon, 2023).

1.2 – Ο σκοπός της εργασίας

Σε μία κρίσιμη κι έντονα ανταγωνιστική εποχή, πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι κάθε οικονομική μονάδα είναι απαραίτητο να επιτελεί μία σειρά από λειτουργίες που δεν αφορούν πλέον αποκλειστικά και μόνο τη μεγιστοποίηση των κερδών τους. Αυτό, θα πει ότι στη σύγχρονη αγορά με τον αριθμό των επιχειρήσεων διαρκώς να αυξάνεται, ομοίως με τις απαιτήσεις των καταναλωτών και του εξωτερικού περιβάλλοντος συνολικά, οι επιχειρήσεις είναι απαραίτητο να φροντίζουν για την εκπλήρωση ενός συνόλου των ευθυνών τους. Υπάρχουν πλέον, στη σύγχρονη εποχή, πολλά κριτήρια σύμφωνα με τα οποία κρίνεται στο πέρασμα του καιρού η αποτελεσματικότητα και η επιτυχία μίας επιχείρησης, ενός οργανισμού ή γενικότερα μίας οικονομικής μονάδας.

Υπό αυτό το πρίσμα, ο σκοπός της διπλωματικής εργασίας που ξεκινά είναι να αποσαφηνίσει το ρόλο του εσωτερικού ελέγχου τόσο ως προς τη συνολική λειτουργία μίας επιχείρησης ή ενός οργανισμού όσο και ως προς το σύνολο των ευθυνών της επιχείρησης ή του οργανισμού ως προς το περιβάλλον, την κοινωνία ή τη δομή της διακυβέρνησής της.

Συνεπώς, οι στόχοι της παρούσας διπλωματικής εργασίας έχουν να κάνουν με την ανάδειξη του ρόλου του εσωτερικού ελέγχου ως προς τις ευθύνες που έχει η επιχείρηση απέναντι στο εξωτερικό και το εσωτερικό της περιβάλλον.

1.3 – Ερευνητικά ερωτήματα

Για να ολοκληρωθεί η διπλωματική εργασία αποτελεσματικά και με επάρκεια αναφορικά με το θέμα που μελετά, είναι απαραίτητο με την ολοκλήρωσή της να δίνονται ορισμένες απαντήσεις σε σημαντικά ερωτήματα που αφορούν το θέμα που ερευνάται από το κάθε έργο.

Υπό αυτό το πρίσμα, κρίνεται σκόπιμο να διευκρινιστεί ότι τα ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται στο παρόν έργο για μία ολοκληρωμένη κι επιτυχημένη έρευνα είναι τα ακόλουθα:

- Τι αφορά η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου μίας επιχείρησης ή ενός οργανισμού;
- Ποια είναι τα οφέλη που προκύπτουν από τη διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου σε μία επιχείρηση ή έναν οργανισμό;

- Τι αφορούν τα κριτήρια ESG ως προς τη λειτουργία μίας επιχείρησης ή ενός οργανισμού;
- Με ποιον τρόπο συνδέεται η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου σε μία επιχείρηση ή έναν οργανισμό με τη διασφάλιση των κριτηρίων ESG και με τη βιωσιμότητά τους;

Διευκρινίζεται, ότι σε περιπτώσεις όπου ο αναγνώστης είναι με την ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας σε θέση να δώσει απαντήσεις στα ερευνητικά της ερωτήματα, τότε η έρευνα έγινε με τρόπο που μπορεί να εξυπηρετήσει τους στόχους της και μία ολοκληρωμένη μελέτη γύρω από το θέμα που ερευνά.

1.4 – Η δομή εργασίας

Εκτός από τη δυνατότητα της διπλωματικής εργασίας να δίνει με την ολοκλήρωσή της ορισμένες απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν παραπάνω, η αποτελεσματικότητα και η επιτυχία της γύρω από το θέμα που ερευνά, μπορεί επίσης να κριθεί από τον τρόπο που θα δομηθεί και θα παρουσιάσει τα ευρήματα των ερευνών της.

Με αυτό το δεδομένο, αναφέρεται ότι το παρόν έργο μετά από το συγκεκριμένο κεφάλαιο που είναι το Κεφάλαιο της Εισαγωγής και της αποσαφήνισης σημαντικών θεωρητικών στοιχείων για τη διπλωματική εργασία, όπως είναι η δομή της διπλωματικής εργασίας που ακολουθείται με τον τρόπο που φαίνεται παρακάτω και τα ερευνητικά της ερωτήματα.

Στο Δεύτερο Κεφάλαιο της διπλωματικής εργασίας γίνεται η συστηματική αρθρογραφική επισκόπηση του παρόντος έργου. Στο κεφάλαιο αυτό, αναφέρεται αναλυτικά η μεθοδολογία του έργου και ο τρόπος που επιλέχθηκαν κι αναλύθηκαν τα δεδομένα που αξιοποιήθηκαν προτού ξεκινήσει η ανάλυση και η κατηγοριοποίησή τους. Επιπλέον, στο Κεφάλαιο αυτό, γίνεται στη συνέχεια η κατηγοριοποίηση των άρθρων που αξιοποιούνται στη συστηματική αρθρογραφική επισκόπηση. Η κατηγοριοποίηση των άρθρων, θα γίνει με βάση το θέμα και το αντικείμενο μελέτης κάθε άρθρου. Τονίζεται, ότι η συστηματική αρθρογραφική επισκόπηση θα ακολουθηθεί για κάθε κατηγορία άρθρων ξεχωριστά, προκειμένου να είναι εφικτό να προκύψουν συμπεράσματα για όλες τις κατηγορίες μελέτης του παρόντος έργου.

Τέλος, το Τρίτο Κεφάλαιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξετάζει τα Συμπεράσματα που προκύπτουν από τη διπλωματική εργασία και τη συστηματική αρθρογραφική επισκόπηση. Επιπλέον, το Τρίτο Κεφάλαιο της διπλωματικής εργασίας αναφέρει περιορισμούς που υπήρξαν στην υλοποίηση της συγκεκριμένης έρευνας καθώς και προτάσεις για μελλοντική έρευνα σχετικά με το θέμα της διπλωματικής εργασίας.

Η παράθεση της βιβλιογραφίας έχει γίνει με βάση το σύστημα Harvard.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

2.1 – Μεθοδολογία

Η Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση – Systematic Literature Review (SLR) αφορά μία επιστημονική μέθοδο υλοποίησης ερευνών. Ο στόχος των συστηματικών αρθρογραφικών επισκοπήσεων (SLR) είναι να συγκεντρώνουν, να αναλύουν και να συνθέτουν τα δεδομένα που προκύπτουν από μελέτες που έχουν αναπτυχθεί γύρω από ένα συγκεκριμένο θέμα που κάθε φορά ερευνάται.

Η υλοποίηση μίας συστηματικής αρθρογραφικής επισκόπησης γίνεται με συγκεκριμένα, καθορισμένα και σαφή βήματα που έχουν σκοπό τους να δώσουν συγκεκριμένες απαντήσεις στα εκάστοτε ερευνητικά ερωτήματα. Τα χαρακτηριστικά μίας SLR που τη διαφοροποιούν από μία έρευνα που υλοποιείται με την απλή βιβλιογραφική επισκόπηση είναι αυτά που αναφέρονται παρακάτω.

Αρχικά, οι συστηματικές αρθρογραφικές επισκοπήσεις έχουν σαφή ερευνητικά ερωτήματα και υλοποιούνται με σκοπό την απάντηση των συγκεκριμένων αυτών ερωτημάτων.

Έπειτα, υλοποιούνται με βάση ένα συγκεκριμένο και προκαθορισμένο πρωτόκολλο, όπου τα βήματα αυτού του πρωτοκόλλου διαφαίνονται στα στοιχεία κάθε SLR. Το συγκεκριμένο και προκαθορισμένο αυτό πρωτόκολλο περιλαμβάνει αυστηρά κριτήρια με τα οποία μία μελέτη εντάσσεται ή αντίστοιχα αποκλείεται από την έρευνα που πραγματοποιείται, τις πηγές εντοπισμού των μελετών που συμμετέχουν στην έρευνα, τη χρονική περίοδο που έχουν υλοποιηθεί οι μελέτες που εξετάζονται στην έρευνα SLR (Carera and Rivera, 2023).

Τα βήματα μίας SLR είναι σαφή και χαρακτηρίζονται από διαφάνεια. Τούτο, διότι είναι επιθυμητό να γίνονται ξεκάθαρα σε κάθε αναγνώστη και να είναι εύκολο να ακολουθηθούν από άλλους ερευνητές.

Η αναζήτηση των μελετών που θα συμπεριληφθούν σε μία SLR γίνεται με συστηματικό τρόπο, ώστε να πληρούνται όλα τα κριτήρια και ταυτόχρονα να δίνονται οι απαντήσεις γύρω από το θέμα που ερευνάται. Οι μελέτες που συμπεριλαμβάνονται σε κάθε SLR αξιολογούνται

κριτικά προκειμένου να μπορούν να θεωρηθούν ποιοτικές αναφορικά με το θέμα που είναι επιθυμητό να ερευνηθούν.

Τέλος, γίνεται μία μελέτη των ευρημάτων που προκύπτουν από το σύνολο των ερευνών που αξιοποιήθηκαν στη Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση.

Συμπερασματικά, λοιπόν, μία τέτοια μελέτη θα μπορούσε κανείς να πει ότι παρέχει στους αναγνώστες την απαραίτητη γνώση για τα στοιχεία που παρέχει η βιβλιογραφία γύρω από ένα συγκεκριμένο θέμα. Ο στόχος μίας SLR είναι να ανατρέχει σε συγκεκριμένα κρίσιμα σημεία της βιβλιογραφίας που μελετούν το θέμα που κάθε φορά ερευνάται. Με αυτό τον τρόπο, μπορούν να υπάρξουν κάθε φορά περαιτέρω προτάσεις για έρευνα γύρω από το θέμα αυτό.

Εκτός από την απόδοση απαντήσεων στο σαφές και ξεκάθαρο ερευνητικό ερώτημα που θέτει μία SLR, ο στόχος της είναι να μπορέσει να εντοπίσει πιθανά κενά που υπάρχουν στη βιβλιογραφία από τις συγκεκριμένες μελέτες (Carera and Rivera, 2023).

Υπάρχουν διάφορες μέθοδοι που βοηθούν στην υλοποίηση και την ανάπτυξη των Συστηματικών Αρθρογραφικών Επισκοπήσεων. Μία από αυτές, που θα αξιοποιηθεί και στην υλοποίηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η μέθοδος PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Review and Meta-Analysis). Πρόκειται για μία διεθνή μέθοδο που αξιοποιείται στις SLR με σκοπό να εξασφαλίσει ότι μία Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση θα υλοποιηθεί με σαφήνεια, διαφάνεια και θα πληροί όλα τα κριτήρια που είναι απαραίτητα για τέτοιου είδους έρευνες.

Η μέθοδος συστηματικών ανασκοπήσεων PRISMA, που είναι και η μέθοδος που αξιοποιείται στο παρόν έργο, αποτελεί μία λίστα από οδηγίες που περιγράφουν όλα όσα πρέπει να περιλαμβάνει μία SLR για να θεωρηθεί αποτελεσματική και αξιόπιστη. Χρησιμοποιείται σε μία ευρεία γκάμα ερευνών προκειμένου να δίνει τις κατάλληλες απαντήσεις σε συστηματικές επισκοπήσεις. Ουσιαστικά, εκτός από τη μέθοδο ανάλυσης μίας συστηματικής αρθρογραφικής επισκόπησης, η μέθοδος PRISMA αποτελεί έναν οδηγό που περιγράφει στον ερευνητή τα βήματα που πρέπει να ακολουθήσει για να είναι επιτυχής η έρευνα που θα πραγματοποιήσει (Suta and Tóth, 2023).

Τα χαρακτηριστικά που κάνουν τη συγκεκριμένη μέθοδο σημαντική για την υλοποίηση συστηματικών ανασκοπήσεων είναι η ποιότητα της μελέτης που θα ολοκληρωθεί, η διαφάνεια

μέσα από το γεγονός ότι διαφαίνονται όλα τα βήματα των ερευνητών, το γεγονός ότι είναι μία μέθοδος που ακολουθείται από πολλές επιστημονικές δημοσιεύσεις και η δυνατότητα που δίνει σε άλλους ερευνητές να μπορέσουν να επαναλάβουν τη συγκεκριμένη διαδικασία.

Στη διπλωματική εργασία που ξεκινά, με θέμα «Ο εσωτερικός έλεγχος και τα κριτήρια ESG» πραγματοποιήθηκε συστηματική αρθρογραφική επισκόπηση και πιο συγκεκριμένα, αξιοποιήθηκε η μέθοδος PRISMA. Με τον τρόπο αυτό, με ευκολία φαίνονται στους αναγνώστες όλα τα κριτήρια και τα στοιχεία επιλογής των μελετών που συμπεριλήφθηκαν στην παρούσα έρευνα.

Για να υλοποιηθεί η έρευνα που απαιτήθηκε για τις ανάγκες της παρούσας διπλωματικής εργασίας μελετήθηκαν 253 συνολικά άρθρα για τον Εσωτερικό Έλεγχο και τα κριτήρια ESG. Από τα άρθρα αυτά αφαιρέθηκαν διπλότυπες δημοσιεύσεις και άρθρα που δεν ήταν «ελεύθερα» σε ολόκληρη τη μορφή τους. Έτσι, κατέληξαν να μελετηθούν 110 συνολικά άρθρα εκ των οποίων αξιοποιήθηκαν τα 73 στη Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση.

Τα άρθρα αυτά κατατάσσονται σε διαφορετικές κατηγορίες ανάλογα με το αντικείμενο μελέτης τους και το θέμα το οποίο αναλύουν. Λεπτομέρειες για τις κατηγορίες των άρθρων που επιλέχθηκαν για το παρόν έργο, θα αναλυθούν σε επόμενη υποενότητα του παρόντος κεφαλαίου.

Τα άρθρα αυτά αντλήθηκαν από τη βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Μακεδονίας καθώς και από βάσεις δεδομένων, όπως το GoogleScholar, τοScopus και άλλες διαθέσιμες ηλεκτρονικές πηγές.

Τα κριτήρια που τέθηκαν ως προς την επιλογή των άρθρων που αξιοποιήθηκαν για το παρόν έργο και τη συστηματική του ανασκόπηση, αρχικά, αφορούσαν το πεδίο μελέτης τους. Το πεδίο μελέτης των επιλεγμένων άρθρων ακολουθούν το πεδίο μελέτης της παρούσας διπλωματικής εργασίας, που αφορά τον Εσωτερικό Έλεγχο και τα κριτήρια ESG.

Το χρονικό όριο που τέθηκε για τα άρθρα που αξιοποιήθηκαν για την παρούσα συστηματική επισκόπηση είναι να έχουν δημοσιευτεί μεταξύ των ετών 2020 – 2025.

Τα άρθρα που αξιοποιήθηκαν αναλύθηκαν με τη μέθοδο της κειμενομετρίας στους τίτλους, τις περιλήψεις και τις λέξεις – κλειδιά τους, προκειμένου να προκύψουν τα σημαντικότερα στοιχεία τους.

Η συστηματική αρθρογραφική επισκόπηση (SLR) που υλοποιήθηκε στα πλαίσια της παρούσας διπλωματικής εργασίας ακολούθησε, ομοίως με όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, ένα συγκεκριμένο και αυστηρό πλαίσιο προκειμένου να πληροί κάποια συγκεκριμένα κριτήρια για αυτού του είδους τις έρευνες. Το πλαίσιο αυτό περιλαμβάνει το σαφή καθορισμό των κριτηρίων που μελετήθηκαν για να επιλεγούν τα άρθρα που αξιοποιήθηκαν στο σύνολο της μελέτης, όπως αυτά αναλύονται περαιτέρω στην επόμενη υποενότητα του παρόντος κεφαλαίου.

2.1.1 – Επιλογή δεδομένων

Ο τρόπος με τον οποίο επιλέγονται τα δεδομένα για την ολοκλήρωση μίας συστηματικής αρθρογραφικής επισκόπησης είναι καθοριστικός ώστε η έρευνα αυτή να πετύχει τους σκοπούς της. Η επιλογή των δεδομένων που θα αξιοποιηθούν σε κάθε συστηματική επισκόπηση, προκύπτει από τα άρθρα που θα επιλεγούν να αξιοποιηθούν σε αυτή. Υπό αυτό το πρίσμα, υπενθυμίζεται ότι για την παρούσα διπλωματική εργασία και τη συστηματική αρθρογραφική επισκόπησης της αξιοποιείται η μέθοδος PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Review and Meta-Analysis). Με τη μέθοδο αυτή εντοπίστηκαν κι επιλέχθηκαν τα άρθρα που θεωρούνται πλέον κατάλληλα για να συμπεριληφθούν στην παρούσα μελέτη.

Επιλέχθηκαν, έτσι, 73 άρθρα που ήταν απαραίτητο να πληρούν τα συγκεκριμένα παρακάτω κριτήρια για να αντληθούν από αυτά τα κατάλληλα δεδομένα.

Αρχικά, τα άρθρα αυτά ήταν απαραίτητο να μελετούν τα θέματα του Εσωτερικού Ελέγχου και των κριτηρίων ESG με σκοπό το αντικείμενο μελέτης τους να συμβαδίζει με το αντικείμενο μελέτης του παρόντος έργου.

Για να συμπεριληφθούν στη συστηματική επισκόπηση ήταν απαραίτητο να είναι άρθρα που έχουν γραφτεί σε αξιόπιστες ακαδημαϊκές πηγές, προκειμένου να θεωρηθούν έγκυρες, αξιόπιστες κι επιστημονικές οι γνώσεις που παρέχουν στο σύγχρονο επιστημονικό κόσμο και τη διεθνή βιβλιογραφία.

Μία ακόμη συνθήκη που έπρεπε να τηρείται για να θεωρηθούν τα άρθρα αξιόπιστα και να συμπεριληφθούν στην έρευνα είναι η γλώσσα συγγραφής τους. Θα έπρεπε, λοιπόν, να είναι άρθρα γραμμένα στην αγγλική γλώσσα προκειμένου να είναι διεθνώς αναγνωρισμένα.

Επίσης, θα έπρεπε να πρόκειται για άρθρα που είναι διαθέσιμα στη βάση δεδομένων για να είναι εφικτή η ανάγνωσή τους από τον ερευνητή.

Τέλος, για να συμπεριληφθεί κάποιο άρθρο στη συστηματική επισκόπηση του παρόντος έργου, κρίθηκε απαραίτητο να είναι πρόσφατα δημοσιευμένο προκειμένου να θεωρείται μία σύγχρονη και αξιόπιστη πηγή γνώσης στη διεθνή βιβλιογραφία. Με αυτές τις συνθήκες, τέθηκε ως απαραίτητο κριτήριο τα άρθρα που επιλέχθηκαν να έχουν γραφτεί μεταξύ των ετών 2020-2025.

Για να επιλεγούν τελικώς τα άρθρα που αξιοποιήθηκαν για την υλοποίηση των συστηματικής αρθρογραφικής επισκόπησης που απαιτήθηκε για το παρόν έργο, αποκλείστηκαν από την έρευνα κάποια άρθρα που είχαν διπλές εγγραφές κι πρόσφεραν στη βιβλιογραφία τις ίδιες γνώσεις. Επιπλέον, έγινε μία ιδιαίτερη μελέτη στους τίτλους, τις περιλήψεις και τις λέξεις – κλειδιά των προς μελέτη άρθρων κι επιλέχθηκαν όσα τελικά πληρούσαν τα κριτήρια που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Για να αποτυπωθούν επαρκώς τα κριτήρια αναζήτησης των άρθρων της συστηματικής επισκόπησης και οι συνθήκες με τις οποίες αυτά αναζητήθηκαν κι επιλέχθηκαν, αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα τα βήματα που ακολουθήθηκαν για την αναζήτηση κι επιλογή των άρθρων.

Αναφέρονται, έτσι, παρακάτω, οι λέξεις – κλειδιά που χρησιμοποιήθηκαν για την αναζήτηση των άρθρων που μπορούν να συμβάλλουν στην παρούσα διπλωματική εργασία και την έρευνά της, οι συμβολοσειρές αναζήτησης για την επιλογή των πιο κατάλληλων άρθρων, τα στοιχεία κάθε άρθρου που σαρώθηκαν προκειμένου να γίνει η επιλογή ή η απόρριψή του από το θέμα που ερευνά το παρόν έργο, καθώς και οι βάσεις δεδομένων και οι πηγές που αξιοποιήθηκαν για να αντληθεί το σύνολο των άρθρων που αξιοποιήθηκε για τη συστηματική επισκόπηση και το παρόν έργο.

Πίνακας 1 – Στοιχεία που συνέβαλαν στην αναζήτηση άρθρων

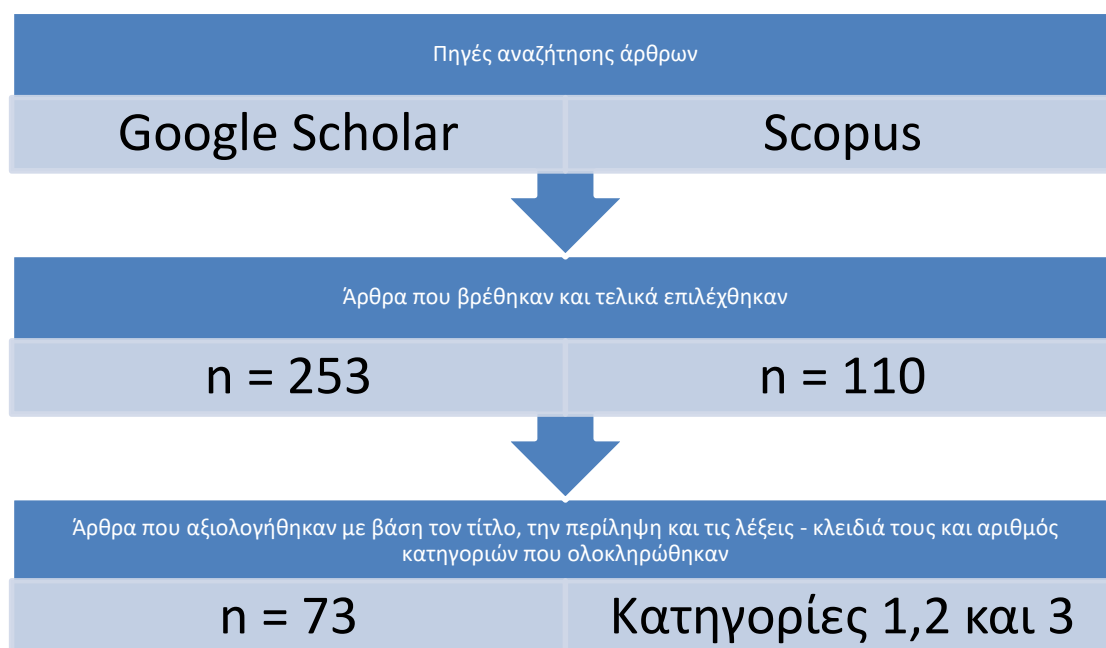
Λέξεις – κλειδιά (Key – Words) που αφορούν το παρόν έργο και την έρευνα που απαιτεί	Auditing, internal control, ESG criteria, corporate social responsibility, environmental criteria, social criteria, governance criteria, prerequisites, audit
Συμβολοσειρές αναζήτησης που αξιοποιήθηκαν για την αναζήτηση άρθρων (Searchstrings)	“Internal control” or “audit” or “auditing” AND “ESG criteria” or “corporate social responsibility” or “environmental criteria” or “social criteria” or “governance criteria”

Ο πίνακας 1 συνεχίζεται στην σελίδα 12

Συνέχεια του πίνακα 1

Σημεία και στοιχεία του κάθε άρθρου που σαρώθηκαν για τις ανάγκες της έρευνας (Scanned items)	Τίτλος κάθε άρθρου, περίληψη κάθε άρθρου και Λέξεις – κλειδιά του κάθε άρθρου
Βάσεις δεδομένων στις οποίες έγινε η αναζήτηση (Databases)	Google Scholar, Scopus

Στον παραπάνω πίνακα, φαίνονται αναλυτικά όλα τα στοιχεία που συνέβαλαν στην αναζήτηση των άρθρων που αξιοποιήθηκαν. Συγκεκριμένα, έχουν αποτυπωθεί στον Πίνακα 1 όλες οι λέξεις – κλειδιά των άρθρων και του θέματος της παρούσας διπλωματικής εργασίας, καθώς και όλα τα στοιχεία που αξιοποιήθηκαν για να βρεθούν τα άρθρα που αξιοποιούνται στη Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση που ακολουθεί παρακάτω.

Διάγραμμα 1 – Διαδικασία αναζήτησης άρθρων και τελικά αποτελέσματα

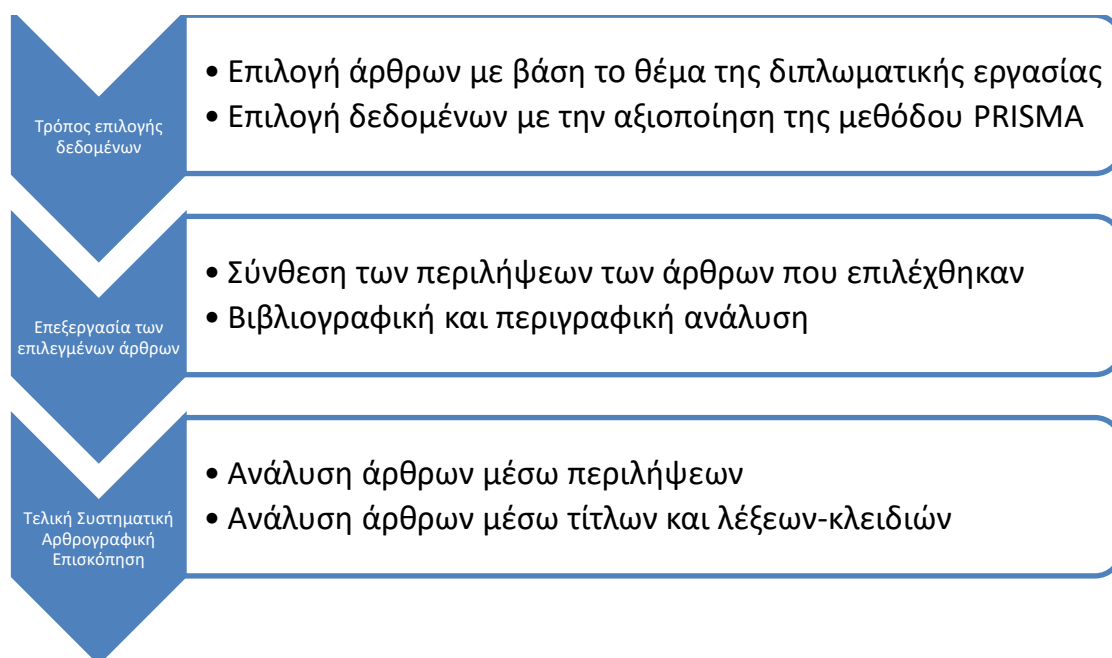
Παρουσιάζονται στο παραπάνω διάγραμμα, με βάση τη μέθοδο PRISMA, απεικονίζεται ο τρόπος με τον οποίο επιλέχθηκαν άρθρα από βάσεις δεδομένων με σκοπό να συμπεριληφθούν στη Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση που υλοποιείται για τις ανάγκες της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

2.1.2 – Ανάλυση των δεδομένων

Τα απαραίτητα δεδομένα για την Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση που απαιτείται για την υλοποίηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι τα άρθρα που αναφέρεται στην

προηγούμενη υποενοότητα ότι επιλέχθηκαν. Υπενθυμίζεται, ότι η επιλογή των άρθρων έγινε από βάσεις δεδομένων όπως το Google Scholar και το Scopus. Η επιλογή των άρθρων έγινε με βάση τις περιλήψεις, τους τίτλους και τις λέξεις – κλειδιά τους, με σκοπό να σχετίζονται με το θέμα που είναι επιθυμητό να ερευνηθεί από την παρούσα διπλωματική εργασία με τη μέθοδο της συστηματικής αρθρογραφικής επισκόπησης. Μετά την επιλογή των δεδομένων που ήταν απαραίτητα, έπρεπε να γίνει η ανάλυσή τους ώστε το έργο να προχωρήσει στη Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση.

Τα άρθρα που επιλέχθηκαν με τρόπο που διαφαίνεται στην προηγούμενη υποενοότητα, αναλύθηκαν με τη μέθοδο της κειμενομετρίας προκειμένου να αναλυθούν λεπτομέρειες για όσα παρουσιάζουν και σχετίζονται με το θέμα που αναλύει το παρόν έργο.

Διάγραμμα 2 – Επιλογή κι ανάλυση άρθρων για τη Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση

2.2 – Κειμενομετρική ανάλυση (Textometry analysis)

Η κειμενομετρική ανάλυση αποτελεί ένα σημαντικό ερευνητικό πεδίο για διάφορα άρθρα που κάθε φορά επιλέγονται για ένα έργο, όπως η διαδικασία που θα ακολουθηθεί για τις ανάγκες της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Για την υλοποίηση της κειμενομετρικής ανάλυσης του παρόντος έργου αξιοποιήθηκε το εργαλείο VOSviewer.

Πρόκειται, για μία μέθοδο που αναλύει γλωσσολογικά διάφορα κείμενα και άρθρα προκειμένου να προκύπτουν διάφορες σχέσεις και συνδέσεις μεταξύ αυτών, που δεν είναι πάντα ορατές καθώς γίνεται η ανάγνωση των άρθρων.

Τα βασικότερα στοιχεία στα οποία εισχωρεί μία κειμενομετρική ανάλυση είναι ότι εξετάζεται αρχικά, η συχνότητα με την οποία εμφανίζονται διάφορες λέξεις και όροι σχετικοί με το θέμα του άρθρου μέσα στο συνολικό του κείμενο. Η σταδιακή εξέλιξη των δημοσιεύσεων που έχουν ολοκληρωθεί στο πέρασμα των ετών γύρω από ένα συγκεκριμένο θέμα, είναι σημαντικός παράγοντας που προκύπτει από την κειμενομετρική ανάλυση ενός συνόλου δημοσιεύσεων. Σημαντικός επίσης, παράγοντας που εξετάζεται κατά την κειμενομετρική ανάλυση είναι η ποικιλία του λεξιλογίου που συναντάται στο σώμα ενός κειμένου. Ο τρόπος με τον οποίο αναλύεται το θέμα κάθε έργου είναι σημαντικό στοιχείο που λαμβάνεται υπόψη σε μία κειμενομετρική ανάλυση. Τέλος, η συνάφεια ενός συνόλου κειμένων σχετικά με το θέμα που αναλύουν είναι ένα κρίσιμο ζήτημα που αναλύεται από τη μέθοδο της κειμενομετρίας (Suta and Tóth, 2023).

Επομένως, η κειμενομετρική ανάλυση αποτυπώνει αρχικά, την πορεία των δημοσιεύσεων στο χρόνο, σχετικά με το θέμα που αναλύεται στο παρόν έργο και τα άρθρα που έχουν επιλεγεί προς αξιοποίηση.

Τα άρθρα που επιλέχθηκαν προς ανάλυση ήταν μεταξύ των ετών 2020 – 2025. Οι περισσότερες από τις δημοσιεύσεις που αξιοποιήθηκαν και αναλύθηκαν στη Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση προκύπτει ότι έχουν συγγραφεί μεταξύ των ετών 2022-2024.

Η συχνότητα των λέξεων που εμφανίζονται στα άρθρα που έχουν επιλεγεί γίνεται με βάση το θέμα που το κάθε άρθρο αναλύει. Η πλειοψηφία των επιλεγμένων άρθρων αναφέρεται στη διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου και στο ρόλο που έχει ο εσωτερικός έλεγχος σε κριτήρια ESG αναφορικά με τη βιωσιμότητα μίας οικονομικής μονάδας.

Επίσης, η πλειοψηφία των άρθρων έχει επιλεγεί από κορυφαία διεθνή περιοδικά με σκοπό την αξιοπιστία και την εγκυρότητά τους, που είναι γραμμένα στην αγγλική γλώσσα με σκοπό να γίνονται κατανοητά από το ευρύ κοινό.

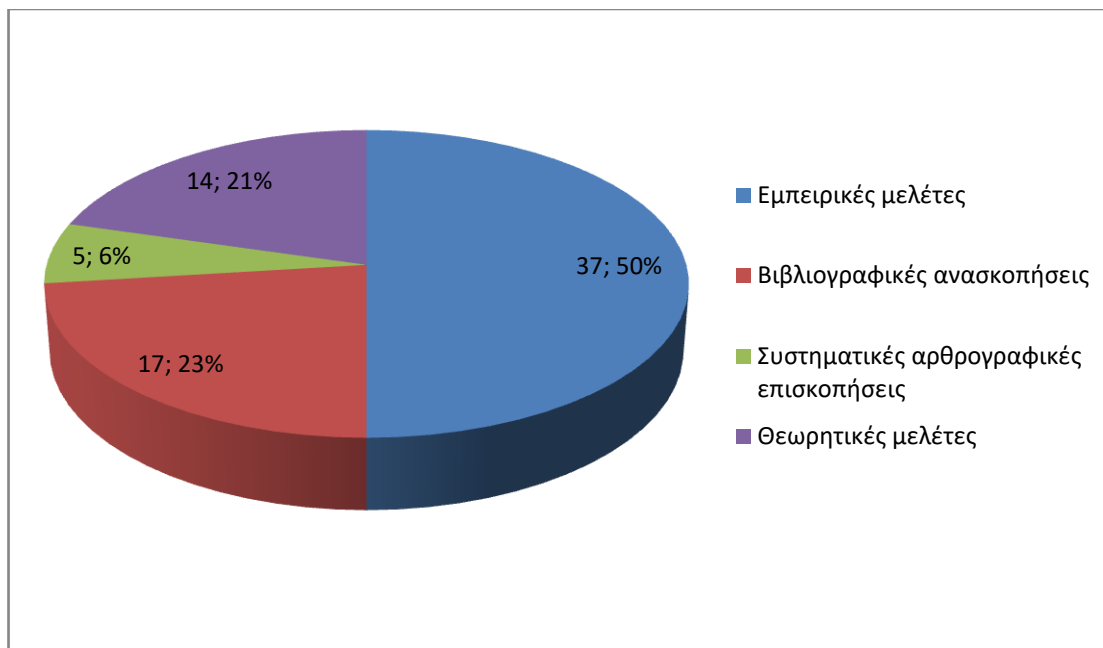
Ακολουθεί στον Πίνακα 1 και στο Διάγραμμα 1 αντιστοίχως η απεικόνιση της μεθοδολογίας που έχει ακολουθηθεί για τις έρευνες που απαιτήθηκαν για τη Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση.

Αποτυπώνεται παρακάτω, από το σύνολο των άρθρων που αξιοποιήθηκαν για τη Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση, πόσες είναι Εμπειρικές Μελέτες, πόσες Βιβλιογραφικές Ανασκοπήσεις και πόσες είναι συστηματικές αρθρογραφικές επισκοπήσεις.

Πίνακας 2 – Είδη μελετών που αξιοποιήθηκαν

Είδος Μελέτης	Αριθμός Ερευνών
Συνολικός αριθμός εμπειρικών μελετών	37
Συνολικός αριθμός βιβλιογραφικών ανασκοπήσεων	17
Συνολικός αριθμός συστηματικών αρθρογραφικών επισκοπήσεων	5
Συνολικός αριθμός θεωρητικών μελετών	14
Εμπειρικές μελέτες	73

Προκύπτει λοιπόν, ότι η πλειοψηφία των άρθρων που αξιοποιήθηκαν για τη συστηματική αρθρογραφική επισκόπηση είναι εμπειρικές μελέτες με ποσοστό 50%, ενώ αρκετές είναι οι βιβλιογραφικές ανασκοπήσεις 23% και οι θεωρητικές μελέτες 21%. Οι συστηματικές αρθρογραφικές επισκοπήσεις που κατέχουν ποσοστό 6% αποτελούν τη μειοψηφία από τις μεθοδολογίες των άρθρων που αξιοποιήθηκαν για τις ανάγκες της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Διάγραμμα 3 – Είδη ερευνών που συμπεριλήφθηκαν

Παρατίθεται στον παρακάτω πίνακα, (Πίνακας 3) η συχνότητα με την οποία εμφανίζονται σε κάθε περιοδικό τα άρθρα που επιλέχθηκαν για τη συστηματική αρθρογραφική επισκόπηση.

Πίνακας 3 – Συχνότητα άρθρων σε κάθε πηγή

Πηγές που επιλέχθηκαν	Συχνότητα
Journal of Sustainable Finance & Investment	2
Corporate Ownership & Control	2
Corporate Governance	2
<i>Journal Maanblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie</i>	2
Asian Review of Accounting	2
The Wall Street journal / Sustainable Business	1
<i>Multidisciplinary Digital Publishing Institute / Sustainability</i>	1
Journal of Business Ethics	1
Journal of Financial Reporting and Accounting	1
Journal of Governance and Regulation	1
Journal of Management and Governance	1
Journal of Management Information and Decision Sciences	1
Journal of Open Innovation : Technology, Market and Complexity	1
Journal of operational risk	1
Journal of Public Budgeting	1
Journal of Risk and Financial Management	1
Journal of Sustainable Finance & Investment	1
Journal of Tourism Futures	1
Meditary Accountancy Research	1
Sustainable Development	1
<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>	1
Journal of Accounting and Management Information Systems	1
Research in International Business and Finance	1
S&P Global Market Intelligence	1
Science Direct	1

Ο πίνακας 3 συνεχίζεται στην σελίδα 17

Συνέχεια του πίνακα 3

<i>Social Science Research Network</i>	1
Sustainable Business Practices	1
Plos One	1
Journal of Accountancy	1
EuroMed Journal of Business	1
Advances in Economics, Business and Management Research	1
Advances in Management & Financial Reporting	1
Business Strategy and the Environment	1
Cleaner Engineering and Technology	1
Cogent Economics and Finance	1
Corporate Social Responsibility and Environmental Management	1
Critical Perspectives on Accounting	1
Cuadernos de Gestion	1
Journal of Accounting and Investment	1
<i>The Edition Diffusion Presse Sciences Audit, Control and Security Newsletter</i>	1
Emerging Markets Finance and Trade	1
Environmental Science and Pollution Research	1
Journal of Advanced Public International Law	1
Accounting Research Journal	1
Shape the Future with the Confidence	1
Finance and Accounting Research Journal	1
Finance Series	1
Forbes	1
Future Business Journal	1
Ideas-Managerial Auditing Journal	1
Internal Audit 360o	1
International Finance review	1
International Journal of Information Management Data Insights	1
International Journal of Anagerial and Financial Accounting	1
Inzinerine –Engineering Economics	1
<i>Journal Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie</i>	1
<i>Σύνολο</i>	73

2.3 – Κατηγοριοποίηση (Clustering)

Τα 73 άρθρα που τελικώς επιλέχθηκαν, από το σύνολο των 110 άρθρων για τη Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση, επιλέχθηκαν, όπως έχει ήδη αναφερθεί, με βάση τον τίτλο τους, την περίληψή τους και τις λέξεις-κλειδιά τους. Τα άρθρα αυτά, αναφέρονται σε ζητήματα που αφορούν το τελικό θέμα της παρούσας διπλωματικής εργασίας που είναι ο Εσωτερικός Έλεγχος και τα κριτήρια ESG. Ωστόσο, κάποιοι από αυτούς τους παράγοντες δεν παρουσιάζονται από κοινού στο σύνολο των άρθρων αλλά αναφέρονται μεμονωμένα.

Για να παρουσιαστούν ολοκληρωμένα τα αποτελέσματα των άρθρων που επιλέχθηκαν για τις ανάγκες του παρόντος έργου και της συστηματικής αρθρογραφικής επισκόπησης που απαιτεί, κρίθηκε σκόπιμο να κατηγοριοποιηθούν αρχικά τα άρθρα με βάση τα θέματα που αναλύουν.

Η κατηγοριοποίηση των άρθρων που επιλέχθηκαν για τη Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση του παρόντος έργου θα γίνει με βάση το θέμα που αναλύουν, καθώς και με βάση τη μεθοδολογία και τις μελλοντικές τους προοπτικές.

Η Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση θα πραγματοποιηθεί για κάθε κατηγορία άρθρων ξεχωριστά, επομένως θα προκύψουν ξεχωριστά ευρήματα και συμπεράσματα για κάθε κατηγορία άρθρων τα οποία θα ενοποιηθούν στο τέλος του παρόντος κεφαλαίου. Έτσι, θα προκύψουν τα τελικά συμπεράσματα που απορρέουν σχετικά με τον Εσωτερικό Έλεγχο και τα κριτήρια ESG, που είναι το βασικό θέμα που επιθυμεί να ερευνήσει το παρόν έργο.

Επισημαίνεται, ότι κατά τη διαδικασία μελέτης και ανάλυσης του συνολικού υλικού που επιλέχθηκε προς αξιοποίηση για τις ανάγκες του παρόντος έργου, προκύπτουν οι εξής κατηγορίες άρθρων, όπως αυτές διαχωρίζονται παρακάτω.

Πρόκειται, αρχικά, για τα άρθρα που αναλύουν λεπτομέρειες αναφορικά με τη διαδικασία του Εσωτερικού Ελέγχου, την αξία της και το ρόλο της. Μία δεύτερη κατηγορία είναι τα άρθρα που επισημαίνουν τις ιδιαιτερότητες και την αξία της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) και των κριτηρίων ESG. Τέλος, υπάρχει η κατηγορία των άρθρων που συγχέει

το ρόλο του εσωτερικού ελέγχου με τη βιωσιμότητα επιχειρήσεων και οργανισμών και την τήρηση των κριτηρίων ESG.

Επισημαίνεται έτσι, ξανά, ότι τα 110 άρθρα που τελικά επιλέχθηκαν για ανάλυση στη Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση που απαιτήθηκε για την παρούσα διπλωματική εργασία, κατατάσσονται στις τρεις (3) κατηγορίες που αναφέρονται παραπάνω. Για να είναι πληρέστερη η κατηγοριοποίηση των άρθρων που θα αναλυθούν σε τρεις (3) διαφορετικές κατηγορίες συστηματικής αρθρογραφικής επισκόπησης ακολουθεί παρακάτω, μία καταγραφή του αριθμού των άρθρων που αντιστοιχούν σε καθεμιά από τις παραπάνω κατηγορίες.

Προκύπτει έτσι, ότι τα άρθρα που επιλέχθηκαν για να αξιοποιηθούν στη Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας και αναφέρονται στη διαδικασία του Εσωτερικού Ελέγχου, την αξία και το ρόλο του είναι $n=28$.

Τα άρθρα που επιλέχθηκαν για να αξιοποιηθούν στη Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας και επισημαίνουν τις ιδιαιτερότητες και την αξία της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) και των κριτηρίων ESG είναι $n=29$.

Τα άρθρα που επιλέχθηκαν για να αξιοποιηθούν στη Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας και συγγέουν το ρόλο του Εσωτερικού Ελέγχου, των κριτηρίων ESG και της βιωσιμότητας είναι $n=16$.

Επομένως, προκύπτει το συμπέρασμα ότι οι περισσότερες από τις μελέτες που έχουν επιλεγεί αναφέρονται στην αξία της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) επιχειρήσεων και οργανισμών και στη τήρηση των κριτηρίων ESG. Αμέσως μετά, έπονται οι μελέτες που αναφέρονται στη διαδικασία και το ρόλο του Εσωτερικού Ελέγχου και ακολουθούν (σχεδόν ισάριθμες) οι μελέτες που συγγέουν το ρόλο και την αξία του Εσωτερικού Ελέγχου με την τήρηση των κριτηρίων ESG.

Πίνακας 4 - Συνολική παρουσίαση κατηγοριών (Clusters) και άρθρων που ενσωματώνονται σε κάθε κατηγορία

A/A	Κατηγορία (Cluster)	Περιγραφή	Αριθμός Άρθρων (n)	Ενδεικτικοί Συγγραφείς / Άρθρα
1	Διαδικασία Εσωτερικού Ελέγχου, αξία και ρόλος του	Περιλαμβάνει άρθρα που εξετάζουν τη λειτουργία, τη δομή και τη σημασία του εσωτερικού ελέγχου για τη διαφάνεια, τη λογοδοσία και την αποτελεσματικότητα των οργανισμών.	28	Abdulhussein et al. (2023), Al Shaer et al. (2024), Alrabei (2021), Almgrashi et al. (2023), Alqudah and Lutfi (2023), Appiah et al. (2023), Aprianti et al. (2021), Carcello et al. (2020), Ceray et al. (2024), DeSimone et al. (2021) κ.ά.
2	Ιδιαιτερότητες και αξίες της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) και τα κριτήρια ESG	Συγκεντρώνει μελέτες που αναλύουν τις αρχές της ΕΚΕ, τη διαμόρφωση και εφαρμογή των κριτηρίων ESG, καθώς και τη σημασία τους για τη βιώσιμη ανάπτυξη.	29	Jizi & Thomas (2025), Kim Suyon (2023), Suta & Tóth (2023), Carera-Rivera et al. (2023), Florea & Burca (2024), Otto-Mentz et al. (2022) κ.ά.
3	Ρόλος Εσωτερικού Ελέγχου, βιωσιμότητα και ESG	Συνδυάζει άρθρα που συνδέουν τον εσωτερικό έλεγχο με τη βιωσιμότητα και την εταιρική υπευθυνότητα, αναδεικνύοντας τη συμβολή του στη διασφάλιση των ESG κριτηρίων.	16	Zakirova et al. (2021), Herghiligiu et al. (2023), Faisal et al. (2023), Drogalas et al. (2024), Ferry et al. (2022), Eulerich and Eulerich (2020) κ.ά.

Από τον παραπάνω πίνακα 4 προκύπτει ότι η πλειοψηφία των άρθρων (n = 29) επικεντρώνεται στην Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και στα κριτήρια ESG, γεγονός που αναδεικνύει το αυξημένο ενδιαφέρον της διεθνούς βιβλιογραφίας για τη βιωσιμότητα και τη διακυβέρνηση. Ακολουθούν οι μελέτες που εξετάζουν τον ρόλο του εσωτερικού ελέγχου (n = 28), ενώ λιγότερες είναι εκείνες που διερευνούν ταυτόχρονα τη σύνδεση του εσωτερικού ελέγχου με τη βιωσιμότητα και τα ESG κριτήρια (n = 16). Η διάκριση αυτή συμβάλλει στη βαθύτερη κατανόηση του πλαισίου στο οποίο ο εσωτερικός έλεγχος αλληλεπιδρά με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και της εταιρικής υπευθυνότητας.

2.3.1 – Κατηγορία 1 (Cluster 1) / Διαδικασία Εσωτερικού ελέγχου, αξία και ο ρόλος του

Όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη υποενότητα, η πρώτη κατηγορία άρθρων για την οποία θα πραγματοποιηθεί η Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση, είναι τα άρθρα που αναφέρονται στη διαδικασία του Εσωτερικού Ελέγχου, στην αξία και το ρόλο της διαδικασίας αυτής.

Έτσι, στον Πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται βασικά στοιχεία των άρθρων, το αντικείμενο μελέτης τους και τα συμπεράσματά τους αναφορικά με τη συγκεκριμένη διαδικασία.

Τονίζεται, ότι στους Πίνακες που θα ακολουθήσουν σε όλες τις παρακάτω κατηγορίες της συστηματικής αρθρογραφικής επισκόπησης, οι συγγραφείς των άρθρων θα καταταχθούν με αλφαβητική σειρά.

Έτσι, ξεκινά στη συγκεκριμένη υποενότητα ο Πίνακας 4, όπου υλοποιείται η Συστηματική Βιβλιογραφική Ανασκόπηση για τα άρθρα που αναφέρονται στη διαδικασία του Εσωτερικού Ελέγχου.

Πίνακας 5 - Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση Κατηγορίας 1

A/A	Συγγραφέας κι έτος συγγραφής του άρθρου	Άρθρο	Πηγή	Ερευνητική μεθοδολογία	Συμπεράσματα
1.	Abdulhussein, A., Al Reflay, H. and Wahhab, A. (2023)	The impact of internal auditing on corruption: Evidence from the emerging market	<i>Journal of Governance and Regulation</i> , 12(1), pp. 367-375	Εμπειρική έρευνα μέσω ερωτηματολογίων	Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει επισημαίνει ότι η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου προσδίδει σε κάθε τομέα εφαρμογής της περισσότερη δικαιοσύνη, νομιμότητα και διαφάνεια.
2.	Al Shaer, H., Pazarskis M. et al.(2024)	Do audit committees impact corporate social responsibility? A review of empirical quantitative research and research opportunities. Corporate Governance	<i>Corporate Governance</i> , 25(4), pp. 808-843	Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	Η συγκεκριμένη μελέτη κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο εσωτερικός έλεγχος ενισχύει το ρόλο κάθε οργανισμού και τον βοηθά να αναλαμβάνει επαρκώς το σύνολο των ευθυνών του απέναντι στην κοινωνία.
3.	Alrabei, A. M. (2021)	The influence of accounting information systems in enhancing the efficiency of internal control at Jordanian commercial banks	<i>Journal of Management Information and Decision Sciences</i> , 24(5), pp.1-12	Βιβλιογραφική Επισκόπηση κι εμπειρική μελέτη	Η έρευνα αυτή που διεξήχθη στα λειτουργικά συστήματα τράπεζας, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο εσωτερικός έλεγχος ενισχύει σημαντικά κάθε τμήμα και κάθε οργανισμό όπου εφαρμόζεται. Οι έρευνες που ολοκληρώθηκαν για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι υπάρχει θετική επίδραση στη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου και στην αποτελεσματικότητα των οργανισμών.

Ο πίνακας 5 συνεχίζεται στην σελίδα 23

Συνέχεια πίνακα 5

4.	Almgrashi, A., Mujalli, A., Khan T. and Attia, O. (2023)	Factors determining internal auditors behavioral intention to use computer-assisted auditing techniques : An extention of the UTAUT model and an empirical study	<i>Future Business Journal</i> , 9(9), pp.74	Εμπειρική μελέτη	Η συγκεκριμένη εμπειρική μελέτη προσπάθησε να εντοπίσει το βοηθητικό ρόλο που έχουν διάφορα εργαλεία ως προς την ολοκλήρωση των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου. Τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε είναι ότι η εμπιστοσύνη, η πρόθεση αλλά και η κατάρτιση των ελεγκτών αναφορικά με τη χρήση των πρόσθετων βοηθημάτων ως εργαλεία που μπορούν να διευκολύνουν τις διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου, έχουν ιδιαίτερο ρόλο ως προς τη χρήση τους.
5.	Alqudah, H. and Lutfi, A., et al.(2023)	The impact of empowering internal auditors on the quality of electronic internal audits: A case of Jordanian listed services companies	<i>International Journal of Information Management Insights</i> , 3(2), 100183	Εμπειρική μελέτη	Η συγκεκριμένη μελέτη προσπάθησε να συσχετίσει την ποιότητα των εσωτερικών ελέγχων με τα συστήματα ελέγχου που αξιοποιούνται στην Ιορδανία. Τα συμπεράσματα που κατέληξε σχετίζονται με τις γνώσεις των ελεγκτών στα ηλεκτρονικά συστήματα ελέγχων καθώς και με την ποιότητα αυτών των συστημάτων. Επομένως, η ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου προκύπτει ότι μπορεί να εξαρτηθεί από πολλούς παράγοντες.
6.	Appiah, M. K., Amaning, N., Tettevi, P. K. and Owusu, D. F. (2023)	Internal audit effectiveness as a boon to public procurement performance : A multi mediation model	<i>Cogent Economics and Finance</i> , 11(1), 2251234	Βιβλιογραφική ανασκόπηση	Το άρθρο αυτό ερεύνησε το ρόλο του εσωτερικού ελέγχου στο δημόσιο τομέα και τη συνολική πορεία των εργασιών του. Το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε είναι ότι ο εσωτερικός έλεγχος σε δημόσιους φορείς, συμβάλλει στη μέγιστη αποτελεσματικότητα, στην καλύτερη διαχείριση των πόρων και στην επιτυχή ολοκλήρωση των στόχων του κάθε φορέα.

Ο πίνακας 5 συνεχίζεται στη σελίδα 24

Συνέχεια πίνακα 5

7.	Aprianti, S., Susetyo, D., Meutia, I. and Fuadah, L. (2021)	Audit Committee Characteristics and Sustainability Reporting in Indonesia	<i>Advances in Economics, Business and Management Research, 210(1), pp. 42-47</i>	Εμπειρική μελέτη	Το σύνολο των ερευνών που ολοκληρώθηκαν για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης απέδειξαν ότι τα χαρακτηριστικά του εσωτερικού ελέγχου που εφαρμόζεται στους οργανισμούς συνδέεται άμεσα με τα αποτελέσματα της βιωσιμότητάς τους. Με τον τρόπο αυτό, δίνεται ιδιαίτερη αξία στο ρόλο του εσωτερικού ελέγχου καθώς φαίνεται να καθιστά τους οργανισμούς περισσότερο βιώσιμους.
8.	Carcello, J. V., Eulerich, M., Masli, A. and Wood, D. A. (2020)	Are internal audits associated with reductions in perceived risks?	<i>Journal of Practice and Theory, 39(3), pp. 55-73</i>	Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	Η συγκεκριμένη μελέτη έγινε για να αποδείξει ότι η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου βοηθά επιχειρήσεις και οργανισμούς να διασφαλίσουν την ποιότητά τους και την επίτευξη των σκοπών τους και με αυτό τον τρόπο, η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου καταλήγει να μειώνει τον αντιληπτό κίνδυνο που είναι πιθανό να αντιμετωπίζουν επιχειρήσεις και οργανισμοί.
9.	Ceray, U., Aldemir and Tugba, U.(2024)	AI Competencies for internal auditors in the public sector	<i>The Edition Diffusion Presse Sciences Audit, Control and Security Newsletter, 69(1), pp. 3-21</i>	Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	Πρόκειται για ένα ακόμη άρθρο που προσπαθεί να ερευνήσει τα πεδία του εσωτερικού ελέγχου στα πλαίσια εξέλιξης της τεχνολογίας και ανάπτυξης των εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης. Τονίζεται και πάλι, όπως και σε προηγούμενα άρθρα που έχουν αναφερθεί, ότι η τεχνολογία δεν εξαλείφει το ρόλο του εσωτερικού ελέγχου. Η τεχνολογία ταυτόχρονα με τις διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου μπορούν να ενισχύσουν την αποτελεσματικότητα, τη νομιμότητα και τη διαφάνεια σε οργανισμούς του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα.

Ο πίνακας 5 συνεχίζεται στη σελίδα 25

Συνέχεια πίνακα 5

10.	DeSimone, S., D'Onz,a G., and Sarens, G.(2021)	Correlates of internal audit function involvement in sustainability audits	<i>Journal of Management and Governance</i> , 25(2), pp. 561-591	Εμπειρική διερεύνηση	Η συγκεκριμένη μελέτη εστίασε στη διερεύνηση των παραγόντων που μπορούν να βελτιώσουν τη βιωσιμότητα επιχειρήσεων και οργανισμών. Κατέληξε στο συμπέρασμα, ότι ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί έναν παράγοντα που μπορεί να λειτουργήσει βοηθητικά ως προς την αύξηση της βιωσιμότητας επιχειρήσεων και οργανισμών.
11.	Dongchuan, L., Xuesong, T., Hongyi, L. and Guozhu, H. (2023)	An empirical research on employee welfare and internal control quality	<i>Plos One</i> , 18(8), 29009	Εμπειρική μελέτη	Η μελέτη αυτή εξέτασε τη σχέση που μπορεί να υπάρχει μεταξύ των υπαλλήλων μίας επιχείρησης ή ενός οργανισμού και της ποιότητας του εσωτερικού ελέγχου. Το συμπέρασμα που κατέληξε είναι ότι ο ρόλος των υπαλλήλων στον εσωτερικό έλεγχο είναι διαφορετικός με βάση τη φύση της κάθε επιχείρησης ή του κάθε οργανισμού.
12.	Drogalas, G., Pazarskis, M., Lazos, G., and Golidopoulos, K. (2024)	The important role of information technology and internal auditing in risk management: Evidence from Greece	<i>Journal of Operational Risk</i> , 19(1), pp. 29-49	Εμπειρική μελέτη	Ο ρόλος της τεχνολογίας και των συστημάτων πληροφορικής αποδείχθηκε ότι βελτιώνει σημαντικά τις διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου σε μία επιχείρηση ή έναν οργανισμό. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα η τεχνολογία και τα συστήματα πληροφορικής να είναι καταλυτικά για την αποτελεσματικότητα και τη διαφάνεια επιχειρήσεων και οργανισμών.

Ο πίνακας 5 συνεχίζεται στη σελίδα 26

Συνέχεια πίνακα 5

13.	Eulerich, A. K. and Eulerich, M. (2020)	What is the value of internal auditing? – A literature review on Qualitative and Quantitative perspectives	<i>Journal Maanblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie</i> , 94(4), pp. 83-92	Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	Οι παράγοντες της διαδικασίας που σχετίζονται με τον εσωτερικό έλεγχο σε επιχειρήσεις και οργανισμούς φαίνεται να είναι καθοριστικοί. Με τον τρόπο αυτό δίνουν ιδιαίτερη αξία στο ρόλο του εσωτερικού ελέγχου και στους οργανισμούς και τις επιχειρήσεις όπου αυτός επιτελείται.
14.	Faisal, Y., Gumala, E., Sipahutar, J. S. A. and Melindawati, R. (2023)	The influence of morality, internal control on fraud of financial reports	<i>Journal Riset Akuntansi Mercubuana</i> , 19(1), pp. 1-18	Εμπειρική έρευνα	Η συγκεκριμένη μελέτη προχώρησε σε έρευνα για τον τρόπο που συνδέονται η ηθική και ο εσωτερικός έλεγχος σε μία επιχείρηση ή έναν οργανισμό με την παραπλανητική χρηματοοικονομική αναφορά. Τα αποτελέσματα της μελέτης αυτής δείχνουν ότι η ηθική και ο εσωτερικός έλεγχος έχουν ταυτόχρονα σημαντική επίδραση στην παραπλανητική χρηματοοικονομική αναφορά. Τούτο, συμβαίνει διότι η φύση του εσωτερικού ελέγχου βοηθά τους οργανισμούς να αποφεύγουν τις παραπλανήσεις και να καταλήγουν σε παραπλανητικές χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Ωστόσο η ηθική είναι ένας παράγοντας που συμβάλει στην αποφυγή των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Ο πίνακας 5 συνεχίζεται στη σελίδα 27

Συνέχεια πίνακα 5

15.	Ferry, L., Radcliffe, V. S. and Steccolini, I. (2022)	The future of public audit	<i>Financial Accountability and Management</i> , 38(3), pp. 325-336	Βιβλιογραφική Επισκόπηση	Η συγκεκριμένη μελέτη έδωσε έμφαση στο ρόλο του εσωτερικού ελέγχου στο δημόσιο τομέα. Το συμπέρασμα που κατέληξε είναι ότι ο δημόσιος έλεγχος παραμένει ένας ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας για το μέλλον των δημόσιων οικονομικών, χωρίς να έχει επηρεαστεί από τον ψηφιακό μετασχηματισμό και την αξιοποίηση των ψηφιακών μέσων. Τούτο, θα πει ότι το μέλλον του εσωτερικού ελέγχου δε διαφοροποιείται σημαντικά συγκριτικά με τα υπάρχοντα δεδομένα. Απλά, ο εσωτερικός έλεγχος, όπως το σύνολο των συνθηκών, εξελίσσεται και ο εσωτερικός έλεγχος συνεχίζει να είναι απαραίτητος για την κατάλληλη διαχείριση των δημοσίων οικονομικών.
16.	Zakirova, A., Klychova, G., Dyatlova, A., Ostaev, G. and Konina, E.(2021)	Internal control of transactions operation in the sustainable management system of organizations	<i>Web Conferences</i> , 258(1), 12009	Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση	Τα συμπεράσματα της συγκεκριμένης έρευνας δείχνουν ότι τα συστήματα που αξιοποιούνται για τον εσωτερικό έλεγχο επιχειρήσεων και οργανισμών έχουν ιδιαίτερο ρόλο ως προς την επιτυχία τους και τη συνολική τους βιωσιμότητα.

Ο πίνακας 5 συνεχίζεται στη σελίδα 28

Συνέχεια πίνακα 5

17.	Otto-Mentz, V., de Leeuw, R., Debrichy-Hesselberg, M., Haal, N. and Tewary, S.(2022)	Transforming internal audit: How to become a sustainability business partner	<i>Journal Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie</i> , 96(8), pp. 243-252	Βιβλιογραφική επισκόπηση	Η συγκεκριμένη βιβλιογραφική επισκόπηση του παρόντος άρθρου εστίασε στο ρόλο του εσωτερικού ελέγχου και της βιωσιμότητας επιχειρήσεων και οργανισμών συνδυαστικά με την κλιματική αλλαγή, που είναι ένας παράγοντας που επιβαρύνει συνολικά τη σύγχρονη κοινωνία. Το συμπέρασμα της συγκεκριμένης μελέτης είναι ότι οι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου μπορούν να συμβάλλουν στην αειφορία επιχειρήσεων και οργανισμών, δίνοντας έμφαση στους παράγοντες που συμβάλλουν στην κλιματική αλλαγή.
18.	Herghiligu, I.V., Robu, B. and Istrate, M. et al.(2023)	Sustainable Corporate Performance based on audit report influence: An empirical approach through financial transparency and gender equality dimensions	<i>Multidisciplinary Digital Publishing Institute/ Sustainability</i> , 15(18), 14033	Εμπειρική μελέτη	Η συγκεκριμένη εμπειρική μελέτη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι μεταβαίνοντας προς τη σύγχρονη εποχή η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου αφορά όλο και περισσότερους παράγοντες και όχι αποκλειστικά και μόνο τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των εταιρειών. Με τον τρόπο αυτό, η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου καταλήγει να καθιστά τις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς περισσότερο βιώσιμους.

Ο πίνακας 5 συνεχίζεται στη σελίδα 29

Συνέχεια πίνακα 5

19.	Lois P. Drogalas, G. A., Karagiorgos, A. and Thrassou, A. (2021)	Internal auditing and cyber security : Audit role and procedural contribution	<i>International Journal of Managerial and Financial Accounting</i> , 13(1), pp. 25	Εμπειρική μελέτη	Η συγκεκριμένη έρευνα αναφέρθηκε στο ρόλο του εσωτερικού ελέγχου και των ψηφιακών μέσων και στον τρόπο με τον οποίο τα μέσα τεχνολογίας μπορούν να επηρεάσουν τη διαδικασία εσωτερικού ελέγχου σε επιχειρήσεις και οργανισμούς. Το συμπέρασμα που καταλήγει είναι ότι οι ελεγκτές είναι χρήσιμο να εκπαιδευτούν σε ζητήματα κυβερνοασφάλειας και ψηφιακών μέσων, με σκοπό να αξιοποιούν την τεχνολογία για να ολοκληρώνουν τις διαδικασίες του ελέγχου, αλλά παράλληλα, όλες οι απαραίτητες διεργασίες να γίνονται με ασφάλεια.
20.	Lois P., Drogalas, G., Karagiorgos, A. and Tsikalakis, K.(2020)	Internal audits in the digital era : Opportunities risks and challenges	<i>Journal of Business</i> , 15(2), pp. 205-217	Βιβλιογραφική έρευνα	Η συγκεκριμένη μελέτη εστίασε στη διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου με τα δεδομένα της ψηφιακής εποχής που διανύει η σύγχρονη ανθρωπότητα. Ως προς τον εσωτερικό έλεγχο, τις διαδικασίες που απαιτεί και ως προς την αξιοποίηση των ψηφιακών μέσων αναφέρει ότι απαιτείται η πλήρης εκπαίδευση του προσωπικού προκειμένου να υλοποιείται ορθά ο εσωτερικός έλεγχος με τις προϋποθέσεις των μέσων τεχνολογίας.

Ο πίνακας 5 συνεχίζεται στη σελίδα 30

Συνέχεια πίνακα 5

21.	Wehrhahn, C. and Velte, P.(2024)	The relationship between audit committees, external auditors and internal control systems : A literature review and a research agenda	Journal of Financial Reporting and Accounting, 67(2), pp. 867-879	Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	Η συγκεκριμένη έρευνα εστίασε στη σχέση μεταξύ των επιτροπών ελέγχου, των εξωτερικών ελεγκτών και των συστημάτων ελέγχου. Το αποτέλεσμα που προέκυψε από τη συγκεκριμένη μελέτη αποδεικνύει ότι για να καταστεί αποτελεσματική και βοηθητική η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου είναι απαραίτητο να υπάρχει η απαραίτητη κατάρτιση των εξωτερικών ελεγκτών αλλά και των επιτροπών εσωτερικού ελέγχου. Για να είναι η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου επωφελής και να προσφέρει τα απαραίτητα πλεονεκτήματα είναι απαιτητό να υλοποιείται από άτομα που μπορούν πλήρως να χειριστούν τα σχετικά συστήματα και έχουν λάβει την κατάλληλη κατάρτιση.
22.	Purnamasari, R., Hasanudin, A. I. , Zulfikar, R. and Yazid, H.(2024)	Do internal control and information systems drive sustainable rural development in Indonesia?	<i>Journal of Open Innovation : Technology, Market and Complexity</i> , 10(1), 100242	Εμπειρική μελέτη	Το συμπέρασμα που καταλήγει η συγκεκριμένη μελέτη είναι ότι ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην επιτυχία πολλών παραγόντων και ευνοεί την ευημερία ως προς την ύπαρξη επιχειρήσεων, οργανισμών αλλά και κάθε τομέα στον οποίο μπορεί να εφαρμόζεται.

Ο πίνακας 5 συνεχίζεται στη σελίδα 31

Συνέχεια πίνακα 5

23.	Hamed, R.(2023)	The role of internal control systems in ensuring financial performance sustainability	<i>Sustainability</i> , 15(13), 10206	Εμπειρική μελέτη	Η συγκεκριμένη εμπειρική μελέτη σχετίζει τα αποτελέσματα που έχουν προκύψει από τις τράπεζες που έχουν εκφράσει την επιθυμία τους για ισχυρά συστήματα εσωτερικού ελέγχου, συγκριτικά με την κερδοφορία τους. Τα αποτελέσματα της μελέτης επικεντρώνονται στα συστήματα που έχουν εφαρμοστεί από τράπεζες της Ιορδανίας, όπου προκύπτει ότι τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου υψηλής ποιότητας δε διασφαλίζουν πάντα την υψηλή κερδοφορία της τράπεζας. Ωστόσο, διευκρινίζεται ότι η βιωσιμότητα της τράπεζας και η επίτευξη των στόχων της συνδέεται άμεσα με την εφαρμογή διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου.
24.	Wang, C., Wang, D., Deng, X and Wang, S.(2023)	Research of the impact of enterprise digital transformation on internal control	<i>Sustainability</i> , 15(10), 8392	Εμπειρική μελέτη	Η συγκεκριμένη μελέτη ερευνά το ρόλο του εσωτερικού ελέγχου και το πεδίο αξιοποίησής του υπό τα δεδομένα του ψηφιακού μετασχηματισμού. Το συμπέρασμα που καταλήγει είναι ότι όπως οι επιχειρήσεις και οι οργανισμοί μετασχηματίζονται ψηφιακά με σκοπό την αποτελεσματικότητά τους και τον εκσυγχρονισμό τους, κρίνεται, ομοίως απαραίτητο, οι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου να ακολουθήσουν την ίδια πορεία για να μπορέσουν να προσφέρουν αποτελεσματικότητα σε επιχειρήσεις και οργανισμούς.

Ο πίνακας 5 συνεχίζεται στη σελίδα 32

Συνέχεια Πίνακα 5

25.	Ziorklui, Antwi, Ampofo and Nyonyoh(2024)	Effectiveness of internal controls mechanisms in preventing and detecting fraud	<i>Finance and Accounting Research Journal</i> , 6(7), pp. 1259-1274	Βιβλιογραφική ανασκόπηση	Το συμπέρασμα της συγκεκριμένης μελέτης είναι ότι οι μηχανισμοί του εσωτερικού ελέγχου σε επιχειρήσεις και κάθε οργανισμό που τον εφαρμόζουν, είναι ικανοί να αποτρέπουν από τον οργανισμό αυτό τις απάτες και κάθε είδος κακόβουλης ενέργειας. Για το λόγο αυτό, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι μηχανισμοί του εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να είναι εφικτό να χρησιμοποιηθούν από κάθε άτομο επιχείρησης ή οργανισμού που μπορεί να προχωρήσει σε διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου.
26.	Radovic, M., Vitomir, J. and Popovic, S. (2021)	Impact of internal control in enterprises founded by local self government units: The case of republic of Serbia	<i>Inzinerine-Engineering Economics</i> , 32(1), pp. 82-90	Εμπειρική μελέτη	Η παρούσα μελέτη εστίασε στην αναγκαιότητα των διαδικασιών του εσωτερικού ελέγχου μέσα σε μία επιχείρηση. Τα συμπεράσματα της συγκεκριμένης έρευνας καταλήγουν ότι υπάρχουν διαφορές μεταξύ των αποτελεσμάτων επιχειρήσεων που έχουν πραγματοποιήσει τριών διαφορετικών ειδών εσωτερικού ελέγχου. Για το λόγο αυτό, τονίζεται, ότι η ποιοτική διαδικασία εσωτερικού ελέγχου καταλήγει να είναι πιο αποτελεσματική για την κάθε επιχείρηση.
27.	Lubis, H. L. (2024)	Effect of internal audit, internal control and audit quality on fraud prevention : Evidence from the public sector in Indonesia	<i>Academia</i> , 22(2), pp. 40-50	Εμπειρική μελέτη	Η συγκεκριμένη μελέτη εστίασε στο ρόλο του εσωτερικού ελέγχου σχετικά με την πρόληψη της απάτης στο δημόσιο τομέα της Ινδονησίας. Τα συμπεράσματα της συγκεκριμένης μελέτης εστιάζουν στην αποτελεσματικότητα των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου προκειμένου να είναι εφικτό να αποφευχθούν οι απάτες στο δημόσιο τομέα.

Ο πίνακας 5 συνεχίζεται στη σελίδα 33

Συνέχεια πίνακα 5

28.	Li, Y.(2021)	Internal Control, Political Connection, and Executive Corruption	<i>Emerging Markets Finance and Trade</i> , 58(2), pp. 1-18	Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	Ο στόχος της συγκεκριμένης μελέτης ήταν να συνδέσει τον εσωτερικό έλεγχο με τους πολιτικούς παράγοντες και την εκτελεστική διαφθορά. Το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε είναι ότι η εκτελεστική διαφθορά καταπολεμάται σημαντικά από τις διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου γεγονός που κάνει αυτές τις διαδικασίες ιδιαίτερα σημαντικές. Επιπλέον, οι πολιτικές συνδέσεις, μέσα από την έντονη δράση του εσωτερικού ελέγχου δεν υφίστανται στον ίδιο βαθμό προκειμένου να έχουν αρνητικές επιδράσεις προς το σύνολο της κοινωνίας.
-----	--------------	--	---	--------------------------	---

Στον Πίνακα 5 πραγματοποιήθηκε η συστηματική αρθρογραφική επισκόπηση των άρθρων που εντοπίστηκαν και σχετίζονται με τη διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου, το ρόλο της για τους οργανισμούς και τις επιχειρήσεις που εφαρμόζεται καθώς και την αξία που προσδίδει η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου στις επιχειρήσεις, τους οργανισμούς ή και σε ολόκληρους τομείς όπου εφαρμόζεται.

Οι διαδικασίες του Εσωτερικού Ελέγχου φαίνονται να είναι ιδιαίτερα σημαντικές για την εύρυθμη λειτουργία επιχειρήσεων και οργανισμών. Τούτο, διότι ο εσωτερικός έλεγχος καταλήγει να δίνει στα επικεφαλής στελέχη ομάδων τις απαραίτητες πληροφορίες για τη συνολική τους λειτουργία.

Με τον τρόπο αυτό, γίνονται προσπάθειες προκειμένου να διασφαλίζεται η επιτυχής τους λειτουργία, ενισχύεται η διαφάνεια και η νομιμότητα μέσα στους συγκεκριμένους οργανισμούς και με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται η επίτευξη των στόχων τους. Επομένως, οι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου βοηθούν επιχειρήσεις και οργανισμούς να βεβαιώνονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα για όλες τις λεπτομέρειες που αφορούν τη λειτουργία τους, επιβεβαιώνοντας ότι οι εργασίες κυλούν με ορθότητα και σαφήνεια (Elikem, 2024).

Τα συμπεράσματα που μπορούν να προκύψουν από το σύνολο των συμπερασμάτων των άρθρων, όπως αυτά αναφέρονται στον παραπάνω πίνακα, είναι ότι ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου είναι ιδιαίτερα σημαντικός για την επιτυχή λειτουργία επιχειρήσεων και οργανισμών.

Παράλληλα, οι ορθές διαδικασίες και τα ορθά συστήματα που εφαρμόζονται κατά τον εσωτερικό έλεγχο μπορούν να εξασφαλίσουν την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητα επιχειρήσεων και οργανισμών (Abdulhussein, 2023).

2.3.2 – Κατηγορία 2 (Cluster 2) / Ιδιαιτερότητες και αξίες της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) και τα κριτήρια ESG

Η δεύτερη κατηγορία άρθρων που σχετίζεται με το θέμα της παρούσας διπλωματικής εργασίας, είναι τα άρθρα που επιλέχθηκαν και αναφέρονται στις ιδιαιτερότητες και της αξία της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) και των κριτηρίων ESG.

Με τον τρόπο αυτό, θα μπορέσουν να προκύψουν επιπλέον συμπεράσματα σχετικά με τον ρόλο που έχει ο εσωτερικός έλεγχος στην τήρηση των κριτηρίων ESG που είναι και το αντικείμενο μελέτης του παρόντος έργου.

Έτσι, στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται βασικά στοιχεία των άρθρων, το αντικείμενο μελέτης τους και τα συμπεράσματά τους σχετικά με την ΕΚΕ και τα κριτήρια ESG.

Πίνακας 6 - Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση Κατηγορίας 2

A/A	Συγγραφέας	Άρθρο	Πηγή	Ερευνητική Μεθοδολογία	Συμπεράσματα
1	Adams, C.A. and Abhayawansa, S.(2022)	Connecting the Covid-19 pandemic, environmental, social and governance (ESG) investing and calls for “harmonization” of sustainability reporting	<i>Critical Perspectives on Accounting</i> , 82(3), 102309	Συστηματική Αρθρογραφική Ανασκόπηση	Η συγκεκριμένη μελέτη αναφέρθηκε στην τήρηση των προτύπων ESG αναφορικά με τη βιωσιμότητα οργανισμών κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορωνοϊού. Η πανδημία αποτέλεσε μία περίοδο που επηρέασε την υγιή λειτουργία οργανισμών κι έθεσε σε κίνδυνο την τήρηση των κριτηρίων αυτών καθώς και τη συνολική βιωσιμότητα οργανισμών. Το συμπέρασμα που καταλήγει είναι ότι τα κριτήρια ESG και η τήρησή τους επηρεάζουν τη βιώσιμη ανάπτυξη.
2	Batae, O. M., Dragomir, V.D and Feleaga, L.(2020)	Environmental, Social, Governance (ESG) and financial performance of European Banks	<i>Journal of Accounting and Management Information Systems</i> , 19(3), pp. 480-501	Βιβλιογραφική έρευνα	Η συγκεκριμένη έρευνα εξέτασε το βαθμό στον οποίο η τήρηση των κριτηρίων ESG επηρεάζεται από την απόδοση των τραπεζών. Κατέληξε να συμβάλει στη βιβλιογραφία, τονίζοντας ότι η χρηματοοικονομική απόδοση συνδέεται με την τήρηση των συγκεκριμένων κριτηρίων.
3	Boulhaga, M., Bouri, A., Elamer, A. and Ibrahim, B. (2022)	Environmental, Social and Governance rating and firm performance: The moderating role of internal control quality	<i>Corporate Social Responsibility and Environmental Management</i> , 30(1), pp. 134-145	Εμπειρική μελέτη	Η συγκεκριμένη μελέτη ξεκινά να αναλύει το ρόλο των περιβαλλοντικών, κοινωνικών και των κριτηρίων διακυβέρνησης για την ποιότητα μίας εταιρείας. Καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου μπορεί να έχει μετριαστικό ρόλο ως προς την απόδοση της εταιρείας και την τήρηση των κριτηρίων ESG.

Ο πίνακας 6 συνεχίζεται στην σελίδα 37

Συνέχεια του πίνακα 6

4	Boffo, R. and Patalano, R. (2020)	ESG Investing: Practises, Progress and Challenges	<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i> , [Online]. Διαθέσιμο στο : https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2020/09/esg-investing-practices-progress-and-challenges_8a73d683/b4f71091-en.pdf [ημερομηνία πρόσβασης 25 Αυγούστου 2025]	Θεωρητική έκθεση	Η έρευνα αυτή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι επενδύσεις σε ESG είναι απαραίτητο να είναι σύμφωνες με τους κανόνες που υπάρχουν για την προστασία του περιβάλλοντος.
---	-----------------------------------	---	--	------------------	--

5	Carnini, P.S., Ciaburri, M., Magnanelli, B.S. and Nasta, L. (2022)	Does ESG disclosure influence firm performance?	<i>Sustainability</i> , 14(13), 7595	Εμπειρική μελέτη	Η συγκεκριμένη μελέτη προχώρησε σε σύνδεση των κριτηρίων ESG με την αποτελεσματικότητα μίας επιχείρησης ή ενός οργανισμού. Τα συμπεράσματα της συγκεκριμένης μελέτης καταλήγουν ότι η τήρηση των κριτηρίων αυτών συνεπάγεται μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα για τις επιχειρήσεις που δείχνουν την ανάλογη ευθύνη.
6	Cesarone, F., Martino, M.L. and Carleo, A. (2022)	Does ESG impact really enhance portfolio profitability?	<i>Sustainability</i> , 14(4), pp. 2050	Εμπειρική μελέτη	Η συγκεκριμένη μελέτη προχώρησε στη διερεύνηση των παραγόντων που μπορούν να επηρεάσουν την κερδοφορία επιχειρήσεων και ο βαθμός στον οποίο τα κριτήρια ESG συμπεριλαμβάνονται σε αυτούς τους παράγοντες. Τα συμπεράσματα δείχνουν ότι η τήρηση αυτών των κριτηρίων επηρεάζει την κερδοφορία των χαρτοφυλακίων επιχειρήσεων και οργανισμών.
7	Cunha, F.A.F.D.S, de Oliveira, E.M., Orsato, R. and Klotzie, M (2020)	Can sustainable investments outperform traditional benchmarks? Evidence from global stock markets	<i>Business Strategy and the Environment</i> , 29(2), pp. 682-697	Εμπειρική μελέτη	Η συγκεκριμένη μελέτη εστίασε στο βαθμό τον οποίο μπορούν οι βιώσιμες επενδύσεις να ξεπεράσουν τους συνηθισμένους δείκτες και το βαθμό στον οποίο η τήρηση των κριτηρίων ESG συμβάλει στους βιώσιμους οργανισμούς κι επιχειρήσεις. Το συμπέρασμα που καταλήγει είναι ότι οι βιώσιμες επενδύσεις που αναπτύσσουν την κερδοφορία τους επενδύουν σημαντικά στην τήρηση των κριτηρίων ESG ενώ παράλληλα θα πρέπει σε μεγάλο βαθμό να μεριμνούν για τις ανάγκες του εξωτερικού τους περιβάλλοντος.

Ο πίνακας 6 συνεχίζεται στην σελίδα 38

Συνέχεια του πίνακα 6

8	Dzomonda, O.(2022)	Environmental Sustainability Commitment and access to finance by small and medium enterprises	<i>University of Limpopo</i> , 14(14), pp. 1-20	Εμπειρική μελέτη	Πρόκειται για μία εμπειρική μελέτη που προχώρησε διερεύνηση των επιπτώσεων που έχει η εφαρμογή των περιβαλλοντικών, κοινωνικών και των κριτηρίων διακυβέρνησης στην πρόσβαση σε χρηματοδότηση που κερδίζουν μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει η συγκεκριμένη μελέτη είναι ότι οι επιχειρήσεις που φροντίζουν για την τήρηση των περιβαλλοντικών κριτηρίων είναι αυτές που καταφέρνουν να λάβουν μεγαλύτερων ποσοστών χρηματοδοτήσεις, με αποτέλεσμα να είναι πιο εύκολο να έχουν υψηλή κερδοφορία και καλύτερες αποδόσεις.
9	Eulerich, M. (2021)	The new three lines model for structuring corporate governance – A critical discussion of similarities and differences.	<i>Corporate Ownership and Control</i> , 18(2), pp. 180-187	Βιβλιογραφική Επισκόπηση	Η συγκεκριμένη μελέτη προχώρησε σε σύγκριση των συνθηκών εταιρικής διακυβέρνησης και αποτελεσματικότητας των επιχειρήσεων και των οργανισμών που πληρούν τα κριτήρια αυτά. Το συμπέρασμα που καταλήγει είναι ότι οι οργανισμοί που φαίνεται να ενδιαφέρονται για την τήρηση των κανόνων διακυβέρνησης έχουν καλύτερη εταιρική οργάνωση και στο πλαίσιο αυτό κατορθώνουν να πετυχαίνουν καλύτερα συλλογικά αποτελέσματα.
10	Eulerich, M., Bonrath, A. and Lopez – Kasper, V. (2023)	Internal auditor’s role in ESG disclosure and assurance : An analysis of practical insights	<i>Corporate Ownership and Control</i> , 20(1), pp. 78-86	Εμπειρική μελέτη	Πρόκειται για μία εμπειρική μελέτη που ξεκίνησε να διερευνά το ρόλο του εσωτερικού ελέγχου στην τήρηση των κριτηρίων που αφορούν το περιβάλλον, τα κοινωνικά κριτήρια και τα κριτήρια διακυβέρνησης. Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι ο έλεγχος όλων των ενδιαφερόμενων μερών σε μία επιχείρηση ή έναν οργανισμό είναι μία απαραίτητη συνθήκη που μπορεί να καθορίσει την τήρηση των κριτηρίων ESG ταυτόχρονα με τη συνολική επιτυχία μίας επιχείρησης ή ενός οργανισμού.

Ο πίνακας 6 συνεχίζεται στην σελίδα 39

Συνέχεια πίνακα 6

11	Fua, A. (2022)	How internal audit can support ESG programs in financial institutions	Ernst and Young, [Online]. Διαθέσιμο στο https://www.ey.com/en_my/insights/financial-services/asia-pacific/how-internal-audit-can-support-esg-programs-in-financial-institutions [ημερομηνία πρόσβασης 25 Αυγούστου 2025]	Θεωρητική ανάλυση	Η συγκεκριμένη ανάλυση κάνει αναφορά στους παράγοντες που μπορούν να ενισχύσουν την τήρηση των κριτηρίων ESG. Το συμπέρασμα που καταλήγει είναι ότι ο εσωτερικός έλεγχος βοηθάει σημαντικά σε όλες τις συνθήκες που πρέπει να πληροί τις συνθήκες του εξωτερικού του περιβάλλοντος.
12	Garcia, F.D., Gonzalez – Bueno, J. and Guijarro, F. (2020)	Forecasting the environmental, social and governance ratings of firms by using corporate financial performance variables : A rough set approach	<i>Sustainability</i> , 12(8), 3324	Εμπειρική μελέτη	Η αξιολόγηση των επιχειρήσεων που είναι σε θέση να τηρήσουν τις περιβαλλοντικές, τις κοινωνικές και τις ευθύνες τους αναφορικά με τη διακυβέρνησή τους τις βοηθά να λαμβάνουν πιο εύκολα αποφάσεις αναφορικά με τη συνολική τους πορεία.
13	Harasheh, M. and Provasi, R. (2022)	A need of assurance: Do internal control systems integrate environmental, social and governance factors?	<i>Corporate Social Responsibility and Environmental Management</i> , 30(1), pp. 384-401	Θεωρητική ανάλυση	Το συγκεκριμένο άρθρο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι επιχειρήσεις και οι οργανισμοί θα πρέπει να κατανέμουν τους πόρους τους με τον κατάλληλο τρόπο, ώστε να είναι συνεχώς προετοιμασμένες για την τήρηση των περιβαλλοντικών και των κοινωνικών τους ευθυνών, καθώς και για τις ευθύνες διακυβέρνησης που τους αναλογούν.

Ο πίνακας 6 συνεχίζεται στην σελίδα 40

Συνέχεια του πίνακα 6

14	Hassan, A. and Meyer, D. (2022)	Does environmental, social, and governance (ESG) risk rating influence international tourism demand? A case of the Visegrad four	<i>Journal of Tourism Futures</i> , 11(1), pp. 62-81	Εμπειρική μελέτη	Η συγκεκριμένη μελέτη εστίασε στο βαθμό τον οποίο οι χώρες που δίνουν έμφαση στα περιβαλλοντικά και τα κοινωνικά κριτήρια, καθώς και στα κριτήρια διακυβέρνησή τους έχουν διαφορετική τουριστική ζήτηση. Τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει η μελέτη είναι ότι οι τουριστικές περιοχές που μεριμνούν για την τήρηση των ESG κριτηρίων έχουν περισσότερες πιθανότητες να είναι πιο ελκυστικές προς τους τουρίστες.
15	Hazaea, S., Zhu, J., Khatib, S.F.A. and Bazhair, A.H. (2022)	Sustainability assurance practices: A systematic review and future research agenda	<i>Environmental Science and Pollution Research</i> , 29(2), pp. 4843-4864	Συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση	Το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε η συγκεκριμένη έρευνα σχετικά με την τήρηση των περιβαλλοντικών, των κοινωνικών και των ευθυνών διακυβέρνησης μίας επιχείρησης ή ενός οργανισμού είναι ότι οι επιχειρήσεις ή οι οργανισμοί που λαμβάνουν τις συγκεκριμένες ευθύνες αποκτούν εύκολα τη δυνατότητα για μεγαλύτερη επιτυχία και αποτελεσματικότητα.

16	Kumar, A., King, T. and Ranta, M.(2024)	Corporate governance characteristics and involvement in ESG activities: current trends and research directions	<i>Corporate Governance</i> , 24(8), pp. 175-209	Εμπειρική μελέτη	Η εφαρμογή και η συμμετοχή μίας επιχείρησης σε δραστηριότητες ΕΚΕ και περιβαλλοντικών, κοινωνικών και κριτηρίων διακυβέρνησης είναι ένας βασικός παράγοντας για την ορθότητα της επιχείρησης, τη σωστή λειτουργία της και την τελική της επιτυχία.
17	Khan, M.A. (2022)	ESG disclosure and firm performance: A bibliometric and meta analysis	<i>Research in International Business and Finance</i> , 61(4), 101668	Βιβλιομετρική ανάλυση και μετα-ανάλυση	Το συμπέρασμα της συγκεκριμένης ανάλυσης έγκειται στο γεγονός ότι οι επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν τις ευθύνες τους για το εξωτερικό τους περιβάλλον συμμετέχουν σε τέτοιες δραστηριότητες με σκοπό να πετύχουν πιο υψηλές οικονομικές αποδόσεις.

Ο πίνακας 6 συνεχίζεται στη σελίδα 41

Συνέχεια του πίνακα 6

18	Khan, M.A and Ali, M. et al. (2024)	Assessing firms ESG performance using the TOPSIS	<i>International Finance Review</i> , 23(1), pp. 119-136	Θεωρητική μελέτη	Τα κριτήρια ESG και η απόδοσή τους αποδεικνύουν το βαθμό στον οποίο μία επιχείρηση δίνει αξία σε επιπλέον παράγοντες εκτός από τη μεγιστοποίηση των κερδών της.
19	Krueger, P., Sautner, Z. and Tang, D.Y. (2021)	The effects of mandatory ESG disclosure around the world	<i>Finance Series</i> , 62(5), pp. 1795-1847	Θεωρητική μελέτη	Το σύνολο αυτής της μελέτης αναφέρει ότι θα πρέπει να γνωστοποιούνται σε παγκόσμιο επίπεδο οι κανόνες που αναφέρονται στα ESG κριτήρια με σκοπό κάθε οργανισμός να αναλαμβάνει τις ευθύνες του προς το εξωτερικό περιβάλλον.
20	Manginte, S.Y. (2024)	Fortifying Transparency: Enhancing Corporate Governance through robust internal control mechanisms	<i>Advances in Management and Financial Reporting</i> , 2(2), pp. 72-84	Βιβλιογραφική επισκόπηση	Η συγκεκριμένη μελέτη δίνει έμφαση στο βαθμό τον οποίο ενισχύεται η διαφάνεια, η λογοδοσία και η βιωσιμότητα μέσα σε οργανισμούς. Για το λόγο αυτό, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η τήρηση των κριτηρίων ESG συνδέονται άμεσα με το ρόλο του εσωτερικού ελέγχου σε επιχειρήσεις και οργανισμούς.
21	Maji, S.G and Tiwari, R.K. (2025)	Does audit quality moderate the ESG-corporate financial performance relationship? Empirical evidence from India	<i>Accounting Research Journal</i> , 38(2), pp. 263-282	Εμπειρική μελέτη	Η συγκεκριμένη μελέτη μεταξύ εταιρειών εξετάζει τη σχέση ανάμεσα στην ποιότητα των κριτηρίων ESG και στην οικονομική απόδοση εταιρειών. Το συμπέρασμα που καταλήγει είναι ότι η γνωστοποίηση των κριτηρίων αυτών καταλήγει να έχει θετική σχέση με την οικονομική απόδοση των εταιρειών.

Ο πίνακας 6 συνεχίζεται στη σελίδα 42

Συνέχεια πίνακα 6

22	Murata, R. and Hamori, S. (2021)	ESG disclosures and stock price crash risk	<i>Journal of Risk and Financial Management</i> , 14(2), pp. 70	Εμπειρική μελέτη	Η συγκεκριμένη μελέτη διερεύνησε τον τρόπο με τον οποίο οι γνωστοποιήσεις αναφορικά με τις συνθήκες του περιβάλλοντος, της κοινωνίας και της διακυβέρνησης μπορούν να επηρεάσουν τις τιμές των μετοχών μίας επιχείρησης. Το συμπέρασμα της μελέτης είναι ότι οι επιχειρήσεις που είναι ηθικά υπεύθυνες είναι πιο πιθανό να έχουν μικρότερους κινδύνους για κατάρρευση των τιμών των μετοχών τους. Οι κοινωνικά υπεύθυνες συμπεριφορές μπορούν να διασφαλίσουν υψηλές τιμές στις μετοχές των επιχειρήσεων και στα αποτελέσματά τους.
23	Nasrallah, L. and Houry, R.M.E. (2021)	Is corporate governance a good predictor of SMEs financial performance? Evidence of developing countries (the case of Lebanon)	<i>Journal of Sustainable Finance and Investment</i> , 12(2), pp. 1-31	Εμπειρική μελέτη	Πρόκειται για μία εμπειρική μελέτη που εξέτασε τον τρόπο με τον οποίο η εταιρική διακυβέρνηση μπορεί να επηρεάσει την οικονομική απόδοση μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Το συμπέρασμα που κατέληξε είναι ότι η φροντίδα για μία ενισχυμένη εταιρική διακυβέρνηση μπορεί να προσφέρει τη βέλτιστη εικόνα για μία επιχείρηση και κατ' επέκταση τη σημαντικά βελτιωμένη απόδοση.
24	Oprean-Stan, C., Oncioiu, I., Iuga, I.C. and Stan, S.(2020)	Impact of sustainability reporting and inadequate management of ESG factors on corporate performance and sustainable growth	<i>Sustainability</i> , 12(20), 8536	Εμπειρική μελέτη	Η εμπειρική αυτή μελέτη έχει συμπεράνει ότι τα ποσοστά βιωσιμότητας επιχειρήσεων και οργανισμών επηρεάζονται από το βαθμό στον οποίο πληρούνται τα κριτήρια ESG. Ουσιαστικά, η μελέτη απέδειξε ότι οι περιπτώσεις όπου επιχειρήσεις και οργανισμοί αναλαμβάνουν τις ευθύνες τους απέναντι στο εξωτερικό περιβάλλον, καταφέρνουν να είναι πιο αποδοτικές συγκριτικά με άλλες επιχειρήσεις.

Ο πίνακας 6 συνεχίζεται στην σελίδα 43

Συνέχεια του πίνακα 6

25	Provashi, R. and Harasheh, M. (2020)	Gender diversity and corporate performance: Emphasis on sustainability performance	<i>Corporate Social Responsibility and Environmental Management</i> , 28(1), pp. 127-137	Εμπειρική έρευνα	Η συγκεκριμένη εμπειρική έρευνα μελέτησε τον τρόπο με τον οποίο επιδρά το διαφορετικό φύλο των εργαζομένων στη τήρηση των κριτηρίων ESG και στην επιτυχία επιχειρήσεων και οργανισμών. Το συμπέρασμα που κατέληξε είναι ότι η διαφορετικότητα μεταξύ των φύλων δεν προσέδιδε καμία διαφορά στο βαθμό ανάληψης των ευθυνών των οργανισμών και στην οικονομική τους απόδοση.
26	Runyon, N.(2022)	How internal audit functions play a role in ESG assurance & information integrity	<i>Ernst and Young, [Online]. Διαθέσιμο στο: https://www.ey.com/en_sg/insights/financial-services/asia-pacific/how-internal-audit-can-support-esg-programs-in-financial-institutions [ημερομηνία πρόσβασης 25 Αυγούστου 2025]</i>	Θεωρητική μελέτη	Πρόκειται για μία θεωρητική μελέτη που μελετά τις συνθήκες των κριτηρίων ESG και ιδίως αυτών της διακυβέρνησης. Τα συμπεράσματα που καταλήγει είναι ότι ο πλήρης εσωτερικός έλεγχος και η αποτελεσματική λειτουργία μίας επιχείρησης ή ενός οργανισμού οδηγούν στη βελτίωση των κριτηρίων διακυβέρνησης.
27	Serafeim, G.(2020)	Social Impact Efforts that create real value	<i>Sustainable Business Practices</i> , 98(5), pp. 38-48	Θεωρητική μελέτη	Τα συμπεράσματα της συγκεκριμένης μελέτης αποδεικνύουν ότι οι επενδυτές μίας επιχείρησης ή ενός οργανισμού αναζητούν την εξέλιξη. Για το λόγο αυτό, αποδεικνύεται ότι οι εταιρείες που τηρούν τα κριτήρια ESG είναι οι εταιρείες που αποκτούν μεγαλύτερη αξία και προσελκύουν επενδυτές με μεγαλύτερη ευκολία.

Ο πίνακας 6 συνεχίζεται στην σελίδα 44

Συνέχεια του πίνακα 6

28	The institute of internal auditors (2021)	Internal audits role in ESG reporting	The Institute of Internal Auditors, [Online]. Διαθέσιμο στο https://www.theiia.org/globalassets/documents/communications/2021/june/white-paper-internal-audits-role-in-esg-reporting.pdf [ημερομηνία πρόσβασης 25 Αυγούστου 2025]	Θεωρητική μελέτη	Πρόκειται για μία θεωρητική μελέτη για την τήρηση των ESG κριτηρίων και το ρόλο που διαδραματίζουν αντιστοίχως για επιχειρήσεις και οργανισμούς. Τα συμπεράσματα που καταλήγει η συγκεκριμένη μελέτη είναι ότι είναι επιτακτική η ανάγκη για τήρηση των κανόνων ESG. Για το λόγο αυτό, τονίζεται ότι η τήρηση των κριτηρίων αυτών συνεπάγεται μία ευημερία ως προς την οργάνωση και τις οικονομικές στρατηγικές και μετρήσεις.
29	The institute of internal auditors (2022)	ESG-sustainability: a risk or an opportunity for internal audit?	The Institute of Internal Auditors, [Online]. Διαθέσιμο στο https://theiia.se/wp-content/uploads/2022/07/ESG-sustainability-a-risk-or-an-opportunity-for-Internal-Audit-10.pdf [ημερομηνία πρόσβασης 25 Αυγούστου 2025]	Θεωρητική μελέτη	Τα συμπεράσματα που καταλήγει η συγκεκριμένη μελέτη είναι ότι μία επιχείρηση δεν εξασφαλίζει τη βιωσιμότητά της μόνο από τα οικονομικά της κέρδη ή από την προστασία της στο περιβάλλον. Μία επιχείρηση κατορθώνει να είναι επιτυχής και να εξασφαλίζει την επιτυχημένη πορεία της όταν κατανοεί ότι θα πρέπει να φροντίσει για πολλούς παράγοντες του εξωτερικού της περιβάλλοντος.

Με όσα αναφέρθηκαν στον Πίνακα 6, ολοκληρώνεται η Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση που αφορούσε την τήρηση των κριτηρίων ESG σε επιχειρήσεις και οργανισμούς.

Τα συμπεράσματα που μπορούν να προκύψουν από το σύνολο των συμπερασμάτων που αναφέρθηκαν είναι ότι η τήρηση των περιβαλλοντικών, των κοινωνικών και των κριτηρίων διακυβέρνησης είναι μία βασική συνθήκη επιχειρήσεων και οργανισμών που είναι επιθυμητό να πληρείται από το σύνολο των οργανισμών. Τα κριτήρια αυτά φαίνεται να περιλαμβάνουν όλες τις ευθύνες και τις υποχρεώσεις που λαμβάνουν μία επιχείρηση ή ένας οργανισμός απέναντι στο περιβάλλον, την κοινωνία και τις συνθήκες διακυβέρνησής τους. Ένας από τους παράγοντες που φαίνεται να συνδέεται σημαντικά με την τήρηση των παραγόντων αυτών είναι ο εσωτερικός έλεγχος επιχειρήσεων και οργανισμών, καθώς και η βιωσιμότητα τους (Fua, 2025).

Για το λόγο αυτό, ερευνώνται στην επόμενη κατηγορία τα άρθρα που εξετάζουν το ρόλο του εσωτερικού ελέγχου και των κριτηρίων ESG ταυτόχρονα με τη βιωσιμότητα, την ΕΚΕ και την επιτυχία επιχειρήσεων και οργανισμών.

2.3.3 – Κατηγορία 3 (Cluster 3) / Ρόλος εσωτερικού ελέγχου, βιωσιμότητα επιχειρήσεων και οργανισμών και τα κριτήρια ESG

Επιπρόσθετα, η Κατηγορία 3 των άρθρων που συλλέχθηκαν κι επιλέχθηκαν για τις ανάγκες της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι τα άρθρα που συγχέουν το ρόλο του εσωτερικού ελέγχου με τη βιωσιμότητα επιχειρήσεων και οργανισμών και την τήρηση των κριτηρίων ESG.

Ο παρακάτω πίνακας παραθέτει όλα τα βασικά στοιχεία των άρθρων της Κατηγορίας 3, επισημαίνοντας κύριες πτυχές τους και τα τελικά συμπεράσματα για τους παράγοντες που εξετάζουν.

Πίνακας 7 - Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση Κατηγορίας 3

A/A	Συγγραφέας	Άρθρο	Πηγή	Ερευνητική Μεθοδολογία	Συμπεράσματα
1	Di Tommaco, C. and Thornton, J.(2020)	Do ESG scores effect bank risks taking and value? Evidence from European Banks	<i>Corporate Social Responsibility and Environmental Management</i> , 27(5), pp. 2286-2298	Εμπειρική μελέτη	Η συγκεκριμένη μελέτη προχώρησε στη διερεύνηση της σχέσης που υπάρχει μεταξύ των περιβαλλοντικών, κοινωνικών και των κριτηρίων διακυβέρνησης συγκριτικά με τη μείωση κινδύνων στις τράπεζες. Κατέληξε έτσι, στο συμπέρασμα ότι υπάρχει μία μείωση στην ανάληψη κινδύνων των τραπεζών, όταν οι τράπεζες αναλαμβάνουν τις ευθύνες του εξωτερικού τους περιβάλλοντος.
2	Dimitropoulos, P.(2024)	EU corporate sustainability performance and qualified audit opinion: The role of audit committee independence	<i>IDEAS-Managerial Auditing Journal</i> , 40(2), pp. 153-178	Εμπειρική μελέτη	Η συγκεκριμένη μελέτη εξέτασε το ρόλο της βιωσιμότητας σε συνδυασμό με τον εσωτερικό έλεγχο και την ποιότητα τήρησης των κριτηρίων ESG. Το συμπέρασμα που καταλήγει είναι ότι ο έλεγχος που διενεργείται στις επιχειρήσεις που πληρούν τα συγκεκριμένα κριτήρια θα πρέπει να είναι ανεξάρτητος προκειμένου να είναι ορθός και να εξασφαλίζει βιωσιμότητα.
3	Grewal, J., Hauptmann, C. and Serafeim, G.(2021)	Material sustainability information and stock price informativeness	<i>Journal of Business Ethics</i> , 171(1), pp. 513-544	Εμπειρική έρευνα	Τα συμπεράσματα της έρευνας αναφέρουν ότι η βιωσιμότητα θα πρέπει να συνοδεύεται με τη γνωστοποίηση των κριτηρίων ESG που είναι απαραίτητο να λαμβάνονται από επιχειρήσεις και οργανισμούς.
4	Pliev, P. and Roth, L. (2023)	Directors expertise and corporate sustainability	<i>S&P Global Market Intelligence</i> , 27(6), pp. 2085-2123	Εμπειρική έρευνα	Τα συμπεράσματα που κατέληξε η συγκεκριμένη έρευνα φανερώνουν ότι η βιωσιμότητα επιχειρήσεων και οργανισμών προέρχεται σε μεγάλο βαθμό από τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές ευθύνες που αναλαμβάνουν οι επιχειρήσεις.

Ο πίνακας 7 συνεχίζεται στη σελίδα 47

Συνέχεια πίνακα 7

5	Kroll, K. (2022)	As new rules loom, internal audit's role in ESG reporting under review	Internal Audit 360, [Online]. Διαθέσιμο στο: https://internalaudit360.com/as-new-rules-loom-internal-audits-role-in-esg-reporting-under-review/ [ημερομηνία πρόσβασης 25 Αυγούστου 2025]	Θεωρητική μελέτη	Το συμπέρασμα της συγκεκριμένης μελέτης αναφέρεται τόσο στη διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου όσο και στους παράγοντες που επηρεάζουν τα κριτήρια ESG. Προκύπτει έτσι, ότι θα πρέπει, για να επιτευχθεί η βιωσιμότητα, μέσα από τον εσωτερικό έλεγχο να προκύπτει η κατανόηση αυτών των κριτηρίων.
6	McClure, C. and Stone, A. (2022)	Internal audit's new role: ESG sustainability reporting	The Institute of Internal Auditors, [Online]. Διαθέσιμο στο: https://www.theiia.org/globalassets/documents/communications/2021/june/white-paper-internal-audits-role-in-esg-reporting.pdf [ημερομηνία πρόσβασης 25 Αυγούστου 2025]	Θεωρητική ανάλυση	Τα συμπεράσματα της συγκεκριμένης ανάλυσης αναφέρουν ότι οι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου συνδέονται άμεσα με τη βιωσιμότητα επιχειρήσεων και οργανισμών και με την τήρηση των κριτηρίων ESG. Συμπερασματικά, καταλήγει ότι ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να δώσει αξία στην πληρότητα των κριτηρίων ESG.
7	Miralles-Quiros, M.M., Miralles-Quiros, J.L. and Daza-Izquierdo, J. (2021)	The assurance of sustainability reports and their impact on stock market prices	<i>Cuadernos de Gestion</i> , 21(1), pp. 47-60	Εμπειρική μελέτη	Τα συμπεράσματα της συγκεκριμένης έρευνας αποδεικνύουν ότι η βιωσιμότητα περιέχει δείκτες που επηρεάζουν τη συνολική αποτελεσματικότητα επιχειρήσεων και οργανισμών ενώ όλες οι προσπάθειες για βιωσιμότητα στα πλαίσια του εσωτερικού ελέγχου μπορούν να θεωρηθούν θετικές.

Ο πίνακας 7 συνεχίζεται στην σελίδα 48

Συνέχεια του πίνακα 7

8	Nerantzidis, M., Pazarskis, M., Drogalas, G. and Galanis, S. (2022)	Internal auditing in the public sector: A systematic literature review and future research agenda	<i>Journal of Public Budgeting</i> , 34(2), pp. 189-209	Συστηματική ή ανασκόπηση	Τα συμπεράσματα της συγκεκριμένης μελέτης κατέληξαν ότι η διαδικασία ελέγχου στο δημόσιο τομέα επιφέρει μεγαλύτερη βεβαιότητα και αποτελεσματικότητα για τους δημόσιους φορείς.
9	Quick, R. and Inwinki, P. (2020)	Assurance on CSR reports: Impact on the credibility perceptions of non-financial information by bank directors	<i>Meditary Accountancy Research</i> , 28(5), pp. 833-862	Εμπειρική μελέτη	Η συγκεκριμένη μελέτη σχετίζεται με τη διασφάλιση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στην επιτυχή λειτουργία των τραπεζών. Τα αποτελέσματά της έδειξαν ότι στις περιπτώσεις που οι τράπεζες εφαρμόζουν ΕΚΕ επιτυγχάνονται τα βέλτιστα δυνατά αποτελέσματα. Τούτο διότι οι τράπεζες αναλαμβάνουν τις ευθύνες του εξωτερικού τους περιβάλλοντος και είναι σε θέση να πετυχαίνουν τα μέγιστα κέρδη.
10	Reverte, C. (2020)	Do investors value the voluntary assurance of sustainability information? Evidence from the Spanish stock market	<i>Sustainable Development</i> , 28(6), pp. 1550-1565	Εμπειρική μελέτη	Η συγκεκριμένη εμπειρική μελέτη για τη χρηματιστηριακή αγορά της Ισπανίας αποδεικνύει ότι υπάρχει άμεση σύνδεση μεταξύ της βιωσιμότητας επιχειρήσεων και οργανισμών, της τήρησης των κριτηρίων ESG και της αξιοπιστίας τους.

Ο πίνακας 7 συνεχίζεται στη σελίδα 49

Συνέχεια του πίνακα 7

11	Santos, V.(2022)	13 ways internal audit can play an essential role in ESG reporting for insurance companies	O'Connor Davies, [Online].Διαθέσιμο στο: https://www.pkfod.com/insights/13-ways-internal-audit-can-play-an-essential-role-in-esg-reporting-for-insurance-companies/ [ημερομηνία πρόσβασης 25 Αυγούστου 2025]	Θεωρητική μελέτη	Πρόκειται για μία θεωρητική μελέτη που συγγεί τα αποτελέσματα του εσωτερικού ελέγχου με την τήρηση των κριτηρίων ESG και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η τήρηση των περιβαλλοντικών συνθηκών είναι απαιτητή προκειμένου να υλοποιείται ο εσωτερικός έλεγχος που εξασφαλίζει τη βιωσιμότητα και την αποτελεσματικότητα οργανισμών.
12	Suta, A. and Toth, A. (2023)	Systematic review on blockchain research for sustainability accounting applying methodology coding and text mining	<i>Cleaner Engineering and Technology</i> , 14(1), 100648	Συστηματική Ανασκόπηση	Η συγκεκριμένη ανασκόπηση έκανε μία σύνδεση της τεχνολογίας blockchain με τα κριτήρια ESG και τη βιωσιμότητα επιχειρήσεων και οργανισμών. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η βιωσιμότητα μπορεί να επηρεαστεί άμεσα από την αξιοποίηση της συγκεκριμένης τεχνολογίας.
13	Tysiac, K.(2021)	Internal audit has pivotal role in ESG reporting	<i>Journal of Accountancy</i> , [Online].Διαθέσιμο στο: https://www.journalofaccountancy.com/news/2021/jun/esg-reporting-role-of-internal-audit/ [ημερομηνία πρόσβασης 25 Αυγούστου 2025]	Θεωρητική ανάλυση	Θεωρητική ανάλυση που καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο εσωτερικός έλεγχος στην αναφορά των ESG κριτηρίων μπορεί να περιλαμβάνει συμβουλευτικές υπηρεσίες, εργασία συμμόρφωσης, ικανοποίηση της ζήτησης, υπενθύμιση του κοινού, αξιολόγηση του ελέγχου, παρακολούθηση της συνέπειας και της ευκολίας σύγκρισης.
14	Vo, H., Afifa, M.A. and Bui, D.V.(2025)	Internal audit functions and environmental, social and governance (ESG): a systematic literature review	<i>Asian Review of Accounting</i> , 48(1), pp. 544-576	Εμπειρική μελέτη	Οι προοπτικές της συγκεκριμένης μελέτης τονίζουν το θετικό ρόλο των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου ως προς την απόδοση των ESG κριτηρίων και τη συνολική αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων και των οργανισμών.

Ο πίνακας 7 συνεχίζεται στην σελίδα 50

Συνέχεια του πίνακα 7

15	Zhang, Y. and Weber, O.(2022)	Investors' moral and financial concerns- Ethical and financial divestment in the fossil fuel industry	<i>Sustainability</i> , 14(4), pp. 1952	Εμπειρική μελέτη	Καταλήγει στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν περιπτώσεις, όπως αυτή των καυσίμων, όπου τα ηθικά και περιβαλλοντικά κριτήρια μπορούν να έχουν αρνητική επιρροή στα οικονομικά αποτελέσματα.
16	Zhang, A.Y. and Zhang, J.(2024)	Renovation in Environmental, Social and Governance (ESG) Research: The application of machine learning	<i>Asian Review of Accounting</i> , 32(4), pp. 554-572	Βιβλιογραφική Επισκόπηση	Τα συμπεράσματα της συγκεκριμένης βιβλιογραφικής έρευνας καταλήγουν ότι τα κριτήρια ESG αποτελούν ένα πλαίσιο που ενσωματώνει τους περιβαλλοντικούς, τους κοινωνικούς και τους διακυβερνητικούς παράγοντες ως ένα ιδιαίτερα σημαντικό πλαίσιο ως προς τις αποφάσεις που πρέπει να ληφθούν από επιχειρήσεις και οργανισμούς. Αυτό, θα πει ότι ταυτόχρονα με τις αποφάσεις θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι είναι απαραίτητο αυτές οι αποφάσεις να πληρούν τα κριτήρια αυτά προκειμένου να επιτυγχάνεται η βιωσιμότητα.

Από τη Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο της κατηγορίας 3 στον Πίνακα 7, προκύπτουν σημαντικά συμπεράσματα για τον τρόπο που τα περιβαλλοντικά, τα κοινωνικά και τα διακυβερνητικά ζητήματα επιχειρήσεων και οργανισμών συμβάλλουν στη βιωσιμότητά τους.

Συνολικά, ο εσωτερικός έλεγχος συνδέεται άμεσα με τα κριτήρια αυτά και με τον παράγοντα της βιωσιμότητας καθώς καθορίζει σημαντικά το βαθμό στον οποίο οι επιχειρήσεις και οι οργανισμοί θα μπορέσουν να αναλάβουν τις ευθύνες τους απέναντι στο εξωτερικό τους περιβάλλον (Fua, 2025).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

3.1 – Απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα

3.1.1 – Πρώτο ερευνητικό ερώτημα

Υπό αυτό το πρίσμα, διευκρινίζεται ότι μία επιχείρηση ή ένας οργανισμός, κατά την εκτέλεση της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου, διασφαλίζει την ορθή και εύρυθμη λειτουργία όλων των κρίσιμων διαδικασιών που πρέπει να ολοκληρωθούν εντός του οργανισμού. Ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία διοικητικής εποπτείας, καθώς παρέχει τη δυνατότητα παρακολούθησης, αξιολόγησης και βελτίωσης των λειτουργικών μηχανισμών που στηρίζουν τη βιωσιμότητα και την ανάπτυξη της επιχείρησης (Aprianti, 2022).

Πιο συγκεκριμένα, μέσω του εσωτερικού ελέγχου εξετάζεται αν οι διαδικασίες που εφαρμόζονται ευθυγραμμίζονται με τις πολιτικές, τα πρότυπα και τους στρατηγικούς στόχους των λειτουργιών, αλλά και στη μείωση των επιχειρηματικών κινδύνων, καθώς εντοπίζεται εγκαίρως αδυναμίες ή αποκλίσεις από τα προβλεπόμενα πρότυπα. Ο εσωτερικός έλεγχος, επομένως, λειτουργεί ως ένα σύστημα διαρκούς αυτοαξιολόγησης που προάγει τη διαφάνεια και τη χρηστή διοίκηση.

Επιπλέον, η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου ενισχύει την ικανότητα της επιχείρησης να εντοπίζει και να αντιμετωπίζει πιθανά περιστατικά απάτης, μέσω της συστηματικής ανάλυσης των χρηματοοικονομικών δεδομένων και της επαλήθευσης των συναλλαγών. Η πρόληψη τέτοιων φαινομένων αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για τη διατήρηση της αξιοπιστίας και της φήμης της επιχείρησης. Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει καθοριστικά στη διασφάλιση των περιουσιακών και οικονομικών στοιχείων, αποτρέποντας την κατασπατάληση ή την κακή χρήση των πόρων (Herghiligiu, 2023).

Τέλος, μέσω του εσωτερικού ελέγχου ενισχύεται η εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων μερών (stakeholders) προς την επιχείρηση, καθώς επιβεβαιώνεται ότι οι δραστηριότητές της διενεργούνται με διαφάνεια και σύμφωνα με τα καθιερωμένα λογιστικά και κανονιστικά πρότυπα. Η ύπαρξη ενός αποτελεσματικού μηχανισμού εσωτερικού ελέγχου καθιστά τον οργανισμό πιο αξιόπιστο τόσο απέναντι στους επενδυτές όσο και απέναντι στους πελάτες και τους εργαζομένους

3.1.2 – Δεύτερο ερευνητικό ερώτημα

Από τη συνολική διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου προκύπτουν πολλαπλά και ουσιαστικά πλεονεκτήματα για τις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς, καθώς η εφαρμογή του συμβάλλει όχι μόνο στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας, αλλά και στη συνολική ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης και της οργανωτικής κουλτούρας. Ο εσωτερικός έλεγχος, σύμφωνα με τους συγκεκριμένους ερευνητές αποτελεί έναν μηχανισμό που λειτουργεί σε τρία επίπεδα: προληπτικό, εντοπιστικό και διορθωτικό. Μέσω αυτών των διαστάσεων, ο εσωτερικός έλεγχος καθίσταται βασικός παράγοντας για την ενδυνάμωση των λειτουργικών και τη διασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας της επιχείρησης (Carcello and Eulerich, 2023).

Πιο συγκεκριμένα, στο προληπτικό επίπεδο, ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει στη δημιουργία ενός πλαισίου ελέγχου που αποτρέπει την εμφάνιση λαθών, παρατυπιών και φαινομένων απάτης. Μέσα από την συνεχή παρακολούθηση των διαδικασιών και την εφαρμογή τεχνικών αξιολόγησης κινδύνων, παρέχεται στη διοίκηση και την εφαρμογή τεχνικών αξιολόγησης έγκαιρα τις εσωτερικές αδυναμίες και να λαμβάνει διορθωτικά μέτρα πριν αυτές εξελιχθούν σε σοβαρά προβλήματα.

Στο εντοπιστικό επίπεδο, ο εσωτερικός έλεγχος λειτουργεί ως εργαλείο διαφάνειας και αξιολόγησης των υφιστάμενων διαδικασιών. Μέσω της συστηματικής ανάλυσης των δεδομένων και της καταγραφής των αποκλίσεων από τα προβλεπόμενα πρότυπα, εντοπίζονται περιοχές όπου απαιτείται βελτίωση ή επανασχεδιασμός των λειτουργιών. Η εντοπιστική λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου παρέχει στις επιχειρήσεις τη δυνατότητα να κατανοήσουν εις βάθος τις επιχειρησιακές τους πρακτικές και να διασφαλίσουν τη συμμόρφωση με τα εσωτερικά και εξωτερικά κανονιστικά πλαίσια (Carcello and Eulerich, 2023).

Τα διορθωτικό επίπεδο αφορά τη φάση κατά την οποία τα ευρήματα του εσωτερικού ελέγχου μετατρέπονται σε συγκεκριμένες δράσης βελτίωσης. Επισημαίνεται ότι μέσα από αυτή τη διαδικασία επιτυγχάνεται η ενίσχυση της αποδοτικότητας, καθώς η επιχείρηση αξιοποιεί τα αποτελέσματα του ελέγχου για να βελτιώσει τις λειτουργικές της διαδικασίες, να μειώσει τα κόστη και να αυξήσει την παραγωγικότητα. Παράλληλα, η διοίκηση αποκτά ένα εργαλείο τεκμηρίωσης λήψης αποφάσεων, βασισμένο σε αξιόπιστα και αντικειμενικά δεδομένα (Lois, 2023).

Επιπρόσθετα, ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει στην ενδυνάμωση της εταιρικής διακυβέρνησης. Υπογραμμίζεται ότι ο ρόλος του δεν περιορίζεται μόνο στη λογιστική ή οικονομική εποπτεία, αλλά επεκτείνεται στη διασφάλιση της ορθής λειτουργίας ολόκληρου του συστήματος διοίκησης. Μέσω της συνεχούς ανατροφοδότησης που παρέχει στη διοίκηση και το διοικητικό συμβούλιο, διευκολύνεται η λογοδοσία, ενισχύεται η διαφάνεια και προάγεται η υπεύθυνη λήψη αποφάσεων. Αυτή η δυναμική αλληλεπίδραση δημιουργεί ένα περιβάλλον εμπιστοσύνης και συνεργασίας, το οποίο λειτουργεί ευεργετικά για την οργανωτική σταθερότητα (Carcello and Eulerich, 2023).

Τέλος, ένα ακόμη ουσιαστικό πλεονέκτημα του εσωτερικού ελέγχου είναι η προστασία των οικονομικών και περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης. Η συστηματική παρακολούθηση των χρηματοοικονομικών ροών και των αποθεμάτων μειώνει την πιθανότητα καταχρήσεων ή απωλειών, ενώ παράλληλα ενισχύει την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων. Η ενίσχυση αυτή της αξιοπιστίας έχει άμεσο αντίκτυπο στην εμπιστοσύνη που επιδεικνύουν οι μέτοχοι, οι επενδυτές και οι συνεργάτες απέναντι στον οργανισμό (Carcello and Eulerich, 2023).

Συνολικά, ο εσωτερικός έλεγχος λειτουργεί ως ένας μηχανισμός συνεχούς βελτίωσης που συνδυάζει στοιχεία πρόληψης, ελέγχου και αναβάθμισης των διαδικασιών, προσφέροντας πολλαπλά οφέλη τόσο στο εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης όσο και στην εξωτερική της εικόνα. Έτσι, αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας και της μακροπρόθεσμης επιτυχίας των επιχειρήσεων.

3.1.3 – Τρίτο ερευνητικό ερώτημα

Τα κριτήρια ESG αφορούν τον τρόπο με τον οποίο μία επιχείρηση ή ένας οργανισμός μεριμνούν για την ανάληψη των περιβαλλοντικών, των κοινωνικών και των κριτηρίων διακυβέρνησης που σχετίζονται με τη λειτουργία τους. Τα κριτήρια αυτά (Environmental, Social, Governance) αποτελούν βασικούς άξονες που επηρεάζουν τη βιωσιμότητα και την αποτελεσματικότητα μίας επιχείρησης ή ενός οργανισμού.

Πρόκειται, ουσιαστικά, για τις ευθύνες που αναλαμβάνει μία επιχείρηση απέναντι στο περιβάλλον, την κοινωνία όπου λειτουργεί όπως επίσης και τις ευθύνες που της αναλογούν σχετικά με τη διακυβέρνησή της (Dragomir and Feleagă, 2024).

Σχετικά με τον παράγοντα που αφορά το περιβάλλον, διευκρινίζεται ότι πρόκειται για τον τρόπο που μία επιχείρηση ή ένας οργανισμός διαχειρίζονται τους φυσικούς πόρους και δείχνουν την απαιτούμενη προσοχή στο περιβάλλον με βάση τη λειτουργία τους.

Οι παράγοντες που αφορούν την κοινωνία έχουν να κάνουν με τις ευθύνες που αναλαμβάνουν μία επιχείρηση ή ένας οργανισμός προς το κοινωνικό τους περιβάλλον. Αυτό, θα πει τη μέριμνα που πρέπει να επιδεικνύουν σχετικά με τις κοινωνικές σχέσεις, την ορθή αντιμετώπιση του ανθρώπινου δυναμικού τους, τις υγιείς και ασφαλείς συνθήκες και την προστασία της τοπικής κοινότητας στην οποία εδρεύουν (Boffo and Patalano, 2024).

Τα κριτήρια που σχετίζονται με τη διακυβέρνηση μίας επιχείρησης ή ενός οργανισμού αφορούν τον τρόπο με τον οποίο οργανώνονται και διοικείται η επιχείρηση ή ο οργανισμός. Ουσιαστικά, αφορά παράγοντες που επηρεάζουν τη διαφάνεια, τη νομιμότητα και τις δίκαιες διαδικασίες.

3.1.4 – Τέταρτο ερευνητικό ερώτημα

Συνολικά, προκύπτει από τη βιβλιογραφία ότι η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου είναι μία διαδικασία που συνδέεται στενά με τη διασφάλιση των κριτηρίων ESG.

Τούτο, διότι μπορούν να εξασφαλίσουν από κοινού την αποτελεσματικότητα, τη διαφάνεια και την τήρηση των νόμιμων κανόνων σε μία επιχείρηση ή έναν οργανισμό. Η υλοποίηση της διαδικασίας εσωτερικού ελέγχου ταυτόχρονα με την τήρηση των κριτηρίων

ESG μπορούν να αυξήσουν τη διαφάνεια, τη νομιμότητα και την ορθή εταιρική διακυβέρνηση (Tommaso and Thornton, 2023).

Πιο συγκεκριμένα, η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου μπορεί να διασφαλίσει ότι μία επιχείρηση ή ένας οργανισμός τηρεί το σύνολο των κριτηρίων ESG. Όλοι αυτοί οι παράγοντες καταλήγουν να συνδέονται με την τήρηση της βιωσιμότητας σε μία επιχείρηση ή έναν οργανισμό καθώς διασφαλίζουν την ορθή του λειτουργία με προσανατολισμό που μεριμνά μακροπρόθεσμα και την τήρηση της υπευθυνότητας (Bonrath and Kasper, 2022).

Ωστόσο, θα μπορούσε κανείς να αναφέρει σχετικά με το τελευταίο ερευνητικό ερώτημα είναι ότι υπάρχουν ερευνητικά κενά σχετικά με τις περιπτώσεις που δεν ακολουθούν τις διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου και δεν εφαρμόζουν στο μέγιστο δυνατό βαθμό τα κριτήρια για το περιβάλλον, την κοινωνία και τη διακυβέρνηση μίας επιχείρησης ή ενός οργανισμού. Επομένως, θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι διαδικασίες αυτές ισχύουν σε μεγάλο βαθμό στις περιπτώσεις όπου εφαρμόζεται ο εσωτερικός έλεγχος ενώ θα πρέπει να ερευνηθεί περαιτέρω τι συμβαίνει ως προς την τήρηση των κριτηρίων ESG σε περιπτώσεις όπου δεν εφαρμόζονται οι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου (Fua, 2025).

Επιπλέον, η διεθνής βιβλιογραφία τονίζει ότι η ενσωμάτωση των αρχών του εσωτερικού ελέγχου στα κριτήρια ESG μπορεί να προσφέρει σημαντικά οφέλη σε στρατηγικό επίπεδο. Μέσω της εφαρμογής εργαλείων αξιολόγησης και παρακολούθησης, ο εσωτερικός έλεγχος, συμβάλλει στην αναγνώριση των κινδύνων που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα, όπως οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις, οι κοινωνικές ανισότητες και τα ζητήματα εταιρικής διαφάνειας. Παράλληλα, υποστηρίζει τη διοίκηση στην ανάπτυξη πολιτικών υπευθυνότητας που εναρμονίζονται με τις διεθνείς πρακτικές και τα κανονιστικά πρότυπα ESG. Ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να λειτουργήσει ως συνδετικός κρίκος ανάμεσα στη στρατηγική της βιώσιμης ανάπτυξης και στους επιχειρηματικούς στόχους, ενισχύοντας τη μακροπρόθεσμη ανθεκτικότητα και ανταγωνιστικότητα των οργανισμών (Tommaso and Thornton, 2023).

3.2 – Συμπεράσματα

Η παρούσα μελέτη πραγματοποίησε μία Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση (SLR) με σκοπό να μελετήσει τη σχέση που υπάρχει μεταξύ των λειτουργιών του Εσωτερικού Ελέγχου και των κριτηρίων ESG που αφορούν τις περιβαλλοντικές, τις κοινωνικές και τις

διακυβερνητικές ευθύνες που λαμβάνει μία επιχείρηση ή ένας οργανισμός σχετικά με τη λειτουργία τους.

Σύμφωνα με τα 73 επιστημονικά άρθρα που αξιοποιήθηκαν για τις ανάγκες της Συστηματικής Αρθρογραφικής Επισκόπησης (SLR) του παρόντος έργου, προκύπτει ότι υπάρχει άμεση και θετική σχέση μεταξύ των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου και των συνθηκών που αφορούν την τήρηση των κριτηρίων ESG.

Από τη διπλωματική εργασία και το σύνολο της συστηματικής αρθρογραφικής επισκόπησης που υλοποιήθηκε, λοιπόν, προκύπτει ότι ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί μία διαδικασία που είναι απαραίτητο να συντελείται σε κάθε επιχείρηση ή οργανισμό για την ορθή του λειτουργία.

Πιο συγκεκριμένα, τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τη Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση και τα 73 άρθρα που ανέλυσε, δείχνουν ότι οι διαδικασίες του Εσωτερικού Ελέγχου συνδέονται άμεσα με την τήρηση των κριτηρίων ESG σε μία επιχείρηση ή έναν οργανισμό.

Αυτό, θα πει ότι ο Εσωτερικός Έλεγχος είναι μία ενεργή διαδικασία ως προς τη βελτίωση της απόδοσης των ESG κριτηρίων μέσα σε μία επιχείρηση ή έναν οργανισμό.

Μάλιστα, οι διαδικασίες του Εσωτερικού Ελέγχου προκύπτει ότι μπορούν να συμβάλλουν ιδιαίτερα θετικά ως προς την τήρηση των κριτηρίων ESG.

Επιπλέον, οι διαδικασίες του Εσωτερικού Ελέγχου είναι σε θέση να προάγουν τη γνωστοποίηση των κριτηρίων ESG μέσα σε μία επιχείρηση ή έναν οργανισμό. Με τον τρόπο αυτό, ο εσωτερικός έλεγχος καθίσταται μία απαραίτητη διαδικασία διότι εξασφαλίζει την τήρηση των περιβαλλοντικών, κοινωνικών και των κριτηρίων διακυβέρνησης ταυτόχρονα με τη διαφάνεια και τη νομιμότητα σε κάθε επιχείρηση ή κάθε οργανισμού.

Σημαντικό, είναι ακόμη, το εύρημα που προέκυψε και αποδεικνύει ότι ο Εσωτερικός Έλεγχος και η διασφάλιση των κριτηρίων ESG σε μία επιχείρηση ή έναν οργανισμό μπορούν να ενισχύσουν την αξιοπιστία του, έχοντας ως αποτέλεσμα την αύξηση της εμπιστοσύνης για όλα τα μέλη που ενδιαφέρονται για αυτή την επιχείρηση ή τον οργανισμό.

Τέλος, από το σύνολο των άρθρων που αναλύθηκαν για τις ανάγκες της Συστηματικής Αρθρογραφικής Επισκόπησης του παρόντος έργου, προκύπτει ότι το γεγονός αλληλεπίδρασης

των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου κι εφαρμογής κριτηρίων ESG σε μία επιχείρηση ή έναν οργανισμό, είναι εφικτό να αυξήσει την αξία τους.

Συμπερασματικά, τονίζεται, ότι ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί μία διαδικασία που θα πρέπει να τηρείται από κάθε οικονομική μονάδα προκειμένου να βγαίνουν συμπεράσματα για τα αποτελέσματα της λειτουργίας της. Παράλληλα, μία οικονομική μονάδα είναι επιθυμητό, για να μπορέσει να είναι βιώσιμη, να αναλαμβάνει το σύνολο των ευθυνών της απέναντι στο εξωτερικό της περιβάλλον, με τρόπο που αναλύεται από τα κριτήρια ESG (Boulhaga, 2022).

Η υλοποίηση της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου μπορεί να διασφαλίσει ότι όλες οι απαραίτητες λειτουργίες υλοποιούνται ορθά. Μία από αυτές τις βασικές συνθήκες που εξασφαλίζονται από την υλοποίηση της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου είναι η τήρηση των κριτηρίων ESG. Με αυτό τον τρόπο, γίνεται αντιληπτό αν κάθε επιχείρηση ή κάθε οργανισμός αναλαμβάνει τις ευθύνες που του αναλογούν απέναντι στο περιβάλλον, την κοινωνία και τους κανόνες διακυβέρνησής του (Arriah, 2023).

Τόσο η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου όσο και η τήρηση των κριτηρίων ESG αποτελούν παράγοντες που θα πρέπει να πληρούνται από κάθε επιχείρηση ή οργανισμό που επιθυμεί τη βιωσιμότητα και την αποτελεσματικότητά του (Onza and Sarens, 2023).

Από τη μία πλευρά, ο εσωτερικός έλεγχος εγγυάται την ορθή ολοκλήρωση κάθε εργασίας που είναι απαραίτητο να υλοποιηθεί μέσα στην επιχείρηση ή τον οργανισμό.

Από την άλλη πλευρά, η τήρηση των κριτηρίων ESG εξασφαλίζει ότι κάθε οικονομική οντότητα σέβεται κατά τη λειτουργία της τις συνθήκες του εξωτερικού περιβάλλοντος και μεριμνά για την ικανοποίηση των αναγκών που προκύπτουν στο φυσικό περιβάλλον αλλά και την ικανοποίηση των συνολικών αναγκών που προκύπτουν στην κοινωνία.

Τέλος, η δυνατότητα μίας επιχείρησης να ελέγχει και να τηρεί το σύνολο των κανόνων που αφορούν τη διακυβέρνησή της φαίνεται να είναι ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας που τους βοηθά να λειτουργούν αρμονικά με το υπόλοιπο περιβάλλον.

Βέβαια, θα πρέπει να αναφερθεί ότι εκτός από το γενικό κανόνα που προέκυψε για τη θετική σχέση μεταξύ των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου κι εφαρμογής κριτηρίων ESG, εντοπίζονται και περιπτώσεις όπου οι σχέσεις μεταξύ διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου και ESG κριτηρίων είναι αρνητικές ή έχουν μικρότερη σημασία. Αυτό είναι κάτι που πιθανόν πολλές φορές να οφείλεται στους θεσμικούς φορείς που ισχύουν σε διαφορετικά κράτη, τις

επιχειρήσεις και τους οργανισμούς τους, σε διαφορετικούς κανονισμούς και συνθήκες, στις συνθήκες του εκάστοτε περιβάλλοντος ή στο επίπεδο των γνώσεων και των επενδύσεων που υλοποιούνται σε κάθε περίπτωση για διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου κι εφαρμογή ESG κριτηρίων (Fua, 2025).

Υπό αυτό το πρίσμα, θα μπορούσε να αναφερθεί ως τελικό συμπέρασμα του παρόντος έργου, ότι υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ του εσωτερικού ελέγχου και των κριτηρίων ESG που συμβάλλουν από κοινού στη νομιμότητα και τη διαφάνεια επιχειρήσεων και οργανισμών (Boulhaga, 2022).

3.3 – Περιορισμοί

Κατά την υλοποίηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας και της έρευνας που πραγματοποιήθηκε για την αναζήτηση των άρθρων που τηρούν τις συνθήκες της Συστηματικής Αρθρογραφικής Επισκόπησης που υλοποιήθηκε στα πλαίσια του παρόντος έργου. Τονίζεται επομένως, ότι οι περιορισμοί που τέθηκαν στην υλοποίηση της παρούσας μελέτης αφορούν, αρχικά, το χρονικό περιθώριο που ήταν διαθέσιμο για την υλοποίηση της έρευνας, την αναζήτηση των άρθρων και όλα τα βήματα που αυτή απαιτήσε.

Ακόμη, ένας σοβαρός περιορισμός της έρευνας που πραγματοποιήθηκε για το παρόν έργο, ήταν η εύρεση άρθρων που έχουν γραφτεί σε συγκεκριμένη ημερομηνία προκειμένου να πληρούνται οι προϋποθέσεις που τέθηκαν για τη Συστηματική Αρθρογραφική Επισκόπηση.

3.4 – Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Η συστηματική αρθρογραφική επισκόπηση (SLR) που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας ανέδειξε ορισμένα σημαντικά ερευνητικά κενά στη διεθνή βιβλιογραφία σχετικά με τον ρόλο του εσωτερικού ελέγχου και τη σύνδεσή του με τα κριτήρια ESG. Ο εντοπισμός των ερευνητικών κενών αποτελεί βασικό σκοπό κάθε συστηματικής επισκόπησης, καθώς συμβάλλει στη διαμόρφωση κατευθύνσεων που μπορούν να αξιοποιηθούν από μελλοντικούς ερευνητές για την περαιτέρω ανάπτυξη της επιστημονικής γνώσης. Μέσα από την ανάλυση των 73 άρθρων που περιλήφθηκαν στη συστηματική επισκόπηση προέκυψε ότι η διεθνής βιβλιογραφία, αν και πλούσια σε θεωρητικές προσεγγίσεις, παρουσιάζει ελλείψεις ως προς την εμπειρική τεκμηρίωση και την ολιστική κατανόηση της σχέσης μεταξύ του εσωτερικού ελέγχου και των δεικτών ESG.

Πιο συγκεκριμένα, διαπιστώνεται ότι υπάρχει περιορισμένος αριθμός εμπειρικών μελετών που να εξετάζουν σε βάθος τη συσχέτιση μεταξύ των διαδικασιών του εσωτερικού ελέγχου και των επιδόσεων των επιχειρήσεων ως προς τα κριτήρια ESG. Οι περισσότερες μελέτες επικεντρώνονται σε θεωρητικά μοντέλα ή σε απομονωμένες περιπτώσεις, γεγονός που περιορίζει τη δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων. Επιπλέον, παρατηρείται έλλειψη συγκριτικών ερευνών ανάμεσα σε διαφορετικούς κλάδους και τύπους οργανισμών, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα, με αποτέλεσμα να μην αποτυπώνονται οι διαφοροποιήσεις που ενδέχεται να υπάρχουν ως προς τη συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στη βιωσιμότητα και την εταιρική υπευθυνότητα (Wehrhahn and Velte, 2024).

Παράλληλα, εντοπίζεται ένα σημαντικό ερευνητικό κενό σχετικά με τον ρόλο της τεχνολογίας και των καινοτόμων εργαλείων, όπως η τεχνητή νοημοσύνη και τα συστήματα ανάλυσης δεδομένων, στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου σε συνάρτηση με τα ESG κριτήρια. Παρότι αρκετές μελέτες αναγνωρίζουν θεωρητικά τη συμβολή των τεχνολογικών εξελίξεων, ελάχιστες ερευνούν εμπειρικά τον τρόπο με τον οποίο αυτές επηρεάζουν την απόδοση και την ποιότητα των ελεγκτικών διαδικασιών. Επίσης, η διεθνής βιβλιογραφία δεν έχει εξετάσει επαρκώς τις αντιλήψεις και τη στάση των εσωτερικών ελεγκτών απέναντι στην ενσωμάτωση των ESG στόχων στις καθημερινές πρακτικές του ελέγχου, στοιχείο που θα μπορούσε να προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες για τον βαθμό αποδοχής και ετοιμότητας του επαγγέλματος απέναντι στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Ένα ακόμη διαπιστωμένο κενό αφορά την έλλειψη ενιαίων προτύπων και δεικτών μέτρησης της συμβολής του εσωτερικού ελέγχου στη βιωσιμότητα. Οι μελέτες που έχουν δημοσιευθεί παρουσιάζουν έντονη ετερογένεια ως προς τη μεθοδολογία και τα εργαλεία αξιολόγησης, γεγονός που καθιστά δυσχερή τη σύγκριση και τη σύνθεση των αποτελεσμάτων. Η απουσία ενός ενιαίου θεωρητικού και μεθοδολογικού πλαισίου περιορίζει τη δυνατότητα διαμόρφωσης κοινών πρακτικών και οδηγιών για την εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου με γνώμονα τα ESG κριτήρια (Lubis, 2024).

Με βάση τα παραπάνω ευρήματα, προκύπτει η ανάγκη περαιτέρω ερευνητικής δραστηριότητας που να εστιάζει σε εμπειρικές και συγκριτικές μελέτες μεταξύ διαφορετικών κλάδων, επιχειρηματικών μονάδων και γεωγραφικών περιοχών, προκειμένου να αναδειχθεί με σαφήνεια η επίδραση του εσωτερικού ελέγχου στις επιδόσεις ESG. Παράλληλα, η αξιοποίηση τεχνολογικών εργαλείων, η διερεύνηση των απόψεων των εσωτερικών ελεγκτών και η ανάπτυξη ενός ενοποιημένου θεωρητικού πλαισίου αξιολόγησης θα μπορούσαν να

προσφέρουν πολύτιμη συμβολή στη θεωρητική και πρακτική εξέλιξη του πεδίου (Lubis, 2024).

Συνοψίζοντας, η παρούσα συστηματική επισκόπηση ανέδειξε ότι η αλληλεπίδραση του εσωτερικού ελέγχου με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης παραμένει ένα δυναμικό και ανεξερεύνητο πεδίο. Οι μελλοντικές έρευνες που θα εστιάσουν στην εμπειρική επιβεβαίωση των ευρημάτων και στη διεπιστημονική προσέγγιση του θέματος μπορούν να συνεισφέρουν ουσιαστικά στη διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου πλαισίου εταιρικής διακυβέρνησης που ενσωματώνει πλήρως τα κριτήρια ESG, ενισχύοντας τόσο τη διαφάνεια όσο και τη βιώσιμη ανάπτυξη των οργανισμών.

Βιβλιογραφικές Παραπομπές

- Adams, C.A. and Abhayawansa, S. (2021) “Connecting the Covid - 19 pandemic, environmental, social and governance (ESG) investing and calls for ‘harmonisation’ of sustainability reporting”. *Critical Perspectives on Accounting*, 82(1), 102309.
- Aldemir, C. and Uysal, T.U. (2024) “AI Competences for Internal Auditors in the Public sector”, 9(1), pp. 1–19.
- Almagrashi, A., Abdulwahab Mujalli, Khan, T. and Osama Nashat Attia. (2023) “Factors determining internal auditors behavioral intention to use computer-assisted auditing techniques: An extension of the model and an empirical study”. *Future Business Journal*, 12(1), pp. 367-375.
- Alqudah, H., Lutfi, Abualoush, S.H., Zakaria, Alshira’h, Mohammed A min Almaiah, Mahmaod Alrawad and Tork, A. (2023) “The impact of empowering internal auditors on the quality of electronic internal audits: A case of Jordanian listed services companies”. *International Journal of Information Management Data Insights*, 3(2), 100183–100183.
- Alrabei, A.M. (2023) “The influence of accounting information systems in enhancing the efficiency of internal control at Jordanian commercial banks”. *Journal of Applied Mathematics and Decision Sciences*, 24(5), pp. 1-12.
- Al Shaer, H., Pazarskis M. (2024) “Do audit committees impact corporate social responsibility? A review of empirical quantitative research and research opportunities”. *Corporate Governance*, 25(4), pp. 808-843.
- Aprianti, S., Susetyo, D., Meutia, I. and Fuadah, L.L. (2022) “Audit Committee Characteristics and Sustainability Reporting in Indonesia”, 210(4), pp. 42-47.
- Azher Subhi Abdulhussein, Hussen and Ali, M. (2023) “The impact of internal auditing on corruption: Evidence from the emerging market”. *Journal of governance and regulation*, 12(1), pp. 367–375.
- Bătae, O.M., Dragomir, V.D. and Feleagă, L. (2020) “Environmental, social, governance (ESG) and financial performance of European banks”. *Journal of Accounting and Management Information Systems*. 19(3), pp. 480–501.
- Boffo, R. and Patalano, R. (2020) “ESG Investing: Practices, Progress and Challenges”. *Organisation for Economic Co-operation and Development*, [Online]. Διαθέσιμο στο: https://www.oecd.org/en/publications/esg-investing-practices-progress-and-challenges_b4f71091-en.html [ημερομηνία πρόσβασης: 25 Αυγούστου 2025].
- Boulhaga, M., Bouri, A., Elamer, A.A. and Ibrahim, B.A. (2022) “Environmental, social and governance ratings and firm performance: The moderating role of internal control quality”. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 30(1), pp. 134–145.

- Carcello, J.V. and Eulerich, M. (2024) “Are Internal Audits Associated with Reductions in Operating, Financial Reporting, and Compliance Risk?”. *Journal of Practice and Theory*, 39(3), pp.55-73.
- Carera-Rivera, J., Gomez, L., and Mendes, A. (2023) “*The social and environmental dimensions of ESG in corporate strategy*”. *Journal of Sustainable Finance*, 14(1), 67–81.
- Cesarone, F., Martino, M.L. and Carleo, A. (2022) “Does ESG Impact Really Enhance Portfolio Profitability? ” *Sustainability*, 14(4), pp. 2050.
- Cunha, F.A.F. de S., Oliveira, E.M., Orsato, R.J., Klotzle, M.C., Cyrino Oliveira, F.L. and Caiado, R.G.G. (2019) “Can sustainable investments outperform traditional benchmarks?” Evidence from global stock markets. *Business Strategy and the Environment*, 29(2), pp. 682–697.
- DeSimone, S., D’Onza, G. and Sarens, G. (2020) “Correlates of Internal Audit Function Involvement in Sustainability Audits”. *Journal of Management and Governance*, 25(2), pp. 561-591.
- Di Tommaso, C. and Thornton, J. (2020) “Do ESG scores effect bank risk taking and value? Evidence from European banks”. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 27(5), pp. 2286–2298.
- Dimitropoulos, P. (2024) “EU corporate sustainability performance and qualified audit opinion: The role of audit committee independence”. *Managerial Auditing Journal*. 40(2), pp. 153-178.
- Drogalas, G., Pazarskis, M., Lazos, G. and Golidopoulos, K. (2024) “The important role of information technology and internal auditing in risk management: Evidence from Greece”. *Journal of Operational Risk*, 19(1), pp. 29-49.
- Dzomonda, O. (2022) “Environmental Sustainability Commitment and Access to Finance by Small and Medium Enterprises: The Role of Financial Performance and Corporate Governance”. *Sustainability*, 14(14), pp. 8863.
- Elikem, J., Ampofo, F.O., Nyonyoh, N. and Antwi, B.O. (2024) “Effectiveness of internal controls mechanisms in preventing and detecting fraud”. *Finance & Accounting Research Journal*, 6(7), pp. 1259–1274.
- Eulerich, A. and Eulerich, M. (2020) “What is the value of internal auditing? – A literature review on qualitative and quantitative perspectives”. *Ma and blad Voor Accountancy en Bed Rijfs Economie*, 94(4), pp. 83–92.
- Eulerich, M. (2021) “The new three lines model for structuring corporate governance – A critical discussion of similarities and differences”. *Corporate Ownership and Control*, 18(2), pp. 180–187.
- Eulerich, M., Bonrath, A. and Lopez Kasper, V.I. (2022) “Internal auditor’s role in ESG disclosure and assurance: An analysis of practical insights”. *Corporate Ownership and Control*, 20(1), pp. 78–86.

European Parliament (2023) “*Transparency and integrity of environmental, social and governance rating activities*”. [Online]. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/3005/oj/engEUR-Lex> [ημερομηνία πρόσβασης: 25 Αυγούστου 2025].

Faisal, Y., Sari, E.G., Sipahutar, J.S.A. and Melindawati, R. (2023) “The Influence of Morality, Internal Control on Fraud of Financial Reports”. *Journal Riset Akuntansi Mercubuana*, 19(1), pp. 1-18.

Ferry, L., Radcliffe, V.S. and Steccolini, I. (2022) “The future of public audit”. *Financial Accountability & Management*, 38(3), pp. 325–336.

Florea, R., and Burca, V. (2024) “*Corporate governance and ESG integration: Drivers of transparency and sustainability*”. *Journal of Business and Economics*, 45(4), 201–218.

Fua, A. (2025) “*How internal audit can support ESG programs in financial institutions?*”. Ernst and Young, [Online]. Διαθέσιμο στο: https://www.ey.com/en_my/insights/financial-services/asia-pacific/how-internal-audit-can-support-esg-programs-in-financial-institutions [ημερομηνία πρόσβασης: 25 Αυγούστου 2025].

García, F., González-Bueno, J., Guijarro, F. and Oliver, J. (2020) “Forecasting the Environmental, Social, and Governance Rating of Firms by Using Corporate Financial Performance Variables: A Rough Set Approach”. *Sustainability*, 12(8), pp. 3324.

Grewal, J., Hauptmann, C. and Serafeim, G. (2020) “Material Sustainability Information and Stock Price Informativeness”. *Journal of Business Ethics*, 171(3), pp. 513-544.

Hamed, R. (2023) “The Role of Internal Control Systems in Ensuring Financial Performance”. *Sustainability*, 15(13), pp. 10206.

Harasheh, M. and Provasi, R. (2022) “A need for assurance: Do internal control systems integrate environmental, social, and governance factors?”. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 30(1), pp. 384-401.

Hassan, A.S. and Meyer, D.F. (2022) “Does countries environmental, social and governance (ESG) risk rating influence international tourism demand? A case of the Visegrád Four”. *Journal of Tourism Futures*, 11(1), pp. 62-81.

Hazaea, S.A., Zhu, J., Khatib, S.F.A., Bazhair, A.H. and Elamer, A.A. (2021) “Sustainability assurance practices: a systematic review and future research agenda”. *Environmental Science and Pollution Research*, 29(1), pp. 4843–4864.

Herghilgiu, I.V., Robu, I.-B., Istrate, M., Grosu, M., Mihalciuc, C.C. and Vilcu, A. (2023) “Sustainable Corporate Performance Based on Audit Report Influence: An Empirical Approach through Financial Transparency and Gender Equality Dimensions”. *Sustainability*, 15(18), pp. 14033.

Jizi, M., and Thomas, M. (2025) “*The role of internal auditors in ESG governance and reporting*”. *International Journal of Auditing and Accountability*, 29(1), 98–116.

- Iliev, P. and Roth, L. (2021) “*Directors And Corporate*”. *Sustainability*. [Online]. Διαθέσιμο στο: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3575501 [ημερομηνία πρόσβασης: 25 Αυγούστου 2025].
- Karikari Appiah, M., Amaning, N., Tettevi, P.K., Frimpong Owusu, D. and Opoku Ware, E. (2023) “Internal audit effectiveness as a boon to public procurement performance: A multi mediation model”. *Cogent Economics and Finance*, 11(1), pp. 1215-1258.
- Khan, M.A. and Ali, M. (2024) “*Assessing firm’s ESG performance using the TOPSIS method*. *Advances in Accounting Behavioral Research*”. 23(1), pp. 119-136.
- Kroll, K. (2022) “*As New Rules Loom, Internal Audit’s Role in ESG Reporting Under Review*” *Internal Audit 360*”. [Online]. Διαθέσιμο στο: <https://internalaudit360.com/as-new-rules-loom-internal-audits-role-in-esg-reporting-under-review/> [ημερομηνία πρόσβασης: 25 Αυγούστου 2025].
- Krueger, P., Sautner, Z., Tang, D.Y. and Zhong, R. (2024) “The Effects of Mandatory ESG Disclosure Around the World”. *Journal of Accounting Research*, 62(5), pp. 1795–1847.
- Kumar, A., King, T. and Ranta, M. (2024) “Corporate governance characteristics and involvement in ESG activities: current trends and research directions”. *Corporate Governance*, 24(8), pp. 175–209.
- Lin, D., Tang, X., Li, H. and He, G. (2023) “An empirical research on employee welfare and internal control quality”. *Plos One*, 18(8), 290009–290009.
- Lois, P., Drogalas, G., Karagiorgos, A., Thrassou, A. and Vrontis, D. (2021) “Internal auditing and cyber security: Audit role and procedural contribution”. *International Journal of Managerial and Financial Accounting*, 13(1), pp. 25.
- Lois, P., Drogalas, G., Karagiorgos, A. and Tsikalakis, K. (2020) “Internal audits in the digital era: Opportunities risks and challenges”. *Journal of Business*, 15(2), pp. 205-217.
- Lubis, H.Z., Sari, M., Ramadhany, A.A., Ovami, D.C. and Brutu, I.R. (2024) “Effect of internal audit, internal control, and audit quality on fraud prevention: Evidence from the public sector in Indonesia”. *Problems and Perspectives in Management/Problems and Perspectives in Management*, 22(2), pp. 40–50.
- Maji, S.G. and Tiwari, R.K. (2025) “Does audit quality moderate the ESG–corporate financial performance relationship? ”. *Accounting Research Journal*, 38(2), pp. 263-282.
- Manginte, S.Y. (2024) “Fortifying Transparency: Enhancing Corporate Governance through Robust Internal Control Mechanisms”. *Advances in Management and Financial Reporting*, 2(2), pp. 72–84.
- McClure , C. and Stone, A. (2022) “Internal Audit’s New Role: ESG Sustainability Reporting. *Forbes*”. The Institute of Internal Auditors, [Online]. Διαθέσιμο στο: <https://www.forbes.com/sites/crowe/2022/11/01/internal-audits-new-role-esg-sustainability-reporting/> [ημερομηνία πρόσβασης: 25 Αυγούστου 2025].

- MirallesQuirós, M.M., MirallesQuirós, J.L. and DazaIzquierdo, J. (2021) “The assurance of sustainability reports and their impact on stock market prices”. *Cuadernos de Gestión*, 21(1), pp. 47–60.
- Murata, R. and Hamori, S. (2021) “ESG Disclosures and Stock Price Crash Risk”. *Journal of Risk and Financial Management*, 14(2), pp. 70.
- Nasrallah, N. and El Khoury, R. (2021) “Is corporate governance a good predictor of SMEs financial performance?”. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 12(1), pp. 1–31.
- Nerantzidis, M., Pazarskis, M., Drogalas, G. and Galanis, S. (2020) “Internal Auditing in the Public sector: A Systematic Literature Review and Future Research Agenda”. *Journal of Public Budgeting, Accounting and Financial Management*, 34(2), pp. 189-209.
- Oprean-Stan, C., Oncioiu, I., Iuga, I.C. and Stan, S. (2020) “Impact of Sustainability Reporting and Inadequate Management of ESG Factors on Corporate Performance and Sustainable Growth”. *Sustainability*, 12(20), 8536.
- Otto-Mentz, V., Leeuw, R. de, Debrichy-Hesselberg, M., Haal, N. and Tewary, S. (2022) “Transforming Internal Audit: how to become a Sustainability Business Partner”. *Journal Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 96(8), pp. 243-252.
- Provasi, R. and Harasheh, M. (2020) “Gender diversity and corporate performance: Emphasis on sustainability performance”. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 28(1), pp. 127-137.
- PulinoCarnini, S., Ciaburri, M., Magnanelli, B.S. and Nasta, L. (2022) “Does ESG disclosure influence firm performance? ” *Sustainability*, 14(13), pp. 7595.
- Purnamasari, R., Hasanudin, A.I., Zulfikar, R. and Yazid, H. (2024) “Do internal control and information systems drive sustainable rural development in Indonesia? ” *Journal of Open Innovation Technology Market and Complexity*, 10(1), 100242–100242.
- Quick, R. and Inwinkl, P. (2020) “Assurance on CSR reports: Impact on the credibility perceptions of non-financial information by bank directors”. *Meditari Accountancy Research*, 28(5), pp. 833–862.
- Radović, M., Vitomir, J. and Popović, S. (2021) “Impact of Internal Control in Enterprises Founded by Local Self-Government Units: The Case of Republic of Serbia”. *Engineering Economics*, 32(1), pp. 82–90.
- Reverte, C. (2020) “Do investors value the voluntary assurance of sustainability information? Evidence from the Spanish stock market”. *Sustainable Development*, 29(5), pp. 793-809.
- Runyon, N. (2022) “How internal audit functions play a role in ESG assurance & information integrity?”. *Thomson Reuters Institute. Ernst and Young*, [Online]. Διαθέσιμο στο: <https://www.thomsonreuters.com/en-us/posts/tax-and-accounting/internal-audit-functions-esg-role/> [ημερομηνία πρόσβασης: 25 Αυγούστου 2025].

Santos, V. (2022) “13 Ways Internal Audit Can Play an Essential Role in ESG Reporting for Insurance Companies”. PKF O’Connor Davies, [Online]. Διαθέσιμο στο: <https://www.pkfod.com/insights/13-ways-internal-audit-can-play-an-essential-role-in-esg-reporting-for-insurance-companies/> [ημερομηνία πρόσβασης: 25 Αυγούστου 2025].

Serafeim, G. (2020) “Social-Impact Efforts That Create Real Value”. Harvard Business Review. [Online]. Διαθέσιμο στο: <https://hbr.org/2020/09/social-impact-efforts-that-create-real-value> [ημερομηνία πρόσβασης: 25 Αυγούστου 2025].

Suta, A. and Tóth, Á. (2023) “Systematic review on blockchain research for sustainability accounting applying methodology coding and text mining”. *Cleaner Engineering and Technology*, 14(1), 100648.

Suyon, K. (2023) “Ethical culture and sustainability reporting in ESG-driven enterprises. *Asian Journal of Business Ethics*”, 12(2), 144–159.

Tysiac, K. (2021) “Internal audit has pivotal role in ESG reporting - Journal of Accountancy”. *Journal of Accountancy*, [Online]. Διαθέσιμο στο: <https://www.journalofaccountancy.com/news/2021/jun/esg-reporting-role-of-internal-audit/> [ημερομηνία πρόσβασης: 25 Αυγούστου 2025].

Velte, P. (2024) “Do audit committees impact corporate social responsibility? A review of empirical quantitative research and research opportunities”. *Corporate Governance*, 25(8), pp. 1-20.

Vo Van, H., Abu Afifa, M. and Bui Van, D. (2025) “Internal audit functions and environmental, social and governance (ESG): A systematic literature review”. *Asian Review of Accountin*, 48(1), pp. 544-576.

Wang, B., Li, Y., Xuan, W. and Wang, Y. (2021) “Internal Control, Political Connection, and Executive Corruption”. *Emerging Markets Finance and Trade*, 58(2), pp. 311–328.

Wang, C., Wang, D., Deng, X. and Wang, S. (2023) “Research on the Impact of Enterprise Digital Transformation on Internal Control”. *Sustainability*, 15(10), pp. 8392–8392.

Wehrhahn, C. and Velte, P. (2024) “The relationship between audit committees, external auditors, and internal control systems: A literature review and a research agenda”. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 67(2), pp. 867-879.

Zakirova, A., Klychova, G., Dyatlova, A., Ostaev, G. and Konina, E. (2021) “Internal control of transactions operation in the sustainable management system of organizations”. *E3S Web of Conferences*, 258(2), pp. 12009.

Zhang, A. and Zhang, J.H. (2023) “Renovation in environmental, social and governance (ESG) research: The application of machine learning”. *Asian Review of Accounting*, 32(4), pp. 554-572.

Zhang, Y. and Weber, O. (2022) “Investors Moral and Financial Concerns — Ethical and Financial Divestment in the Fossil Fuel Industry”. *Sustainability*, 14(4), pp. 1952.